

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Навчально-науковий інститут економіки і управління

Кафедра міжнародної економіки

«До захисту в ЕК»

Директор інституту

_____ О.О.Шеремет

«___» _____ 20__ р.

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

_____ С.О.Гуткевич

«___» _____ 20__ р.

Кваліфікаційна робота

на здобуття освітнього ступеня бакалавра

зі спеціальності 056 «Міжнародні економічні відносини»

освітньо-професійної програми «Міжнародна економіка»

на тему: «Харчова промисловість як пріоритетна галузь економіки»

Виконала

здобувач 4 курсу, групи МЕ 4-8

Івануш Тетяна Анатоліївна

Керівник д.е.н., проф. _____

Гуткевич Світлана Олександрівна

Рецензент

Засвідчую, що в цій дипломній
роботі немає запозичень із праць
інших авторів без відповідних
посилань

здобувач

Київ-2020 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Навчально-науковий інститут економіки і управління
Кафедра міжнародної економіки
Освітній ступінь «бакалавр»
Спеціальність 056 «Міжнародні економічні відносини»
Освітньо-професійна програма «Міжнародна економіка»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

«__» _____ 20__ року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА

_____ Івануш Тетяна Анатоліївна _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи __Харчова промисловість як пріоритетна галузь економіки__
керівник роботи _____Професор, доктор економічних наук Гуткевич
Світлана Олександрівна _____
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені теми наказом по інституту від «10» 02. 2020 року №109 -КС
2. Строк подання студентом роботи _____02.06.2020_____
3. Інформаційна база _____законодавчі та нормативно-правові акти
України, статистична інформація Державного комітету статистики України,

дані Міністерства економіки, торгівлі та сільського господарства України, монографії, підручники, навчальні посібники, наукові статті. _____

4. Зміст основних положень роботи _____

1. Основи економічного розвитку.

2. Аналіз розвитку харчової промисловості .

3. Перспективи розвитку харчової промисловості _____

5. Дата видачі завдання _____ 02.09.2019 _____

6. Календарний план виконання кваліфікаційної роботи

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
Підготовка I-го розділу	20.12.2019	Виконано
Підготовка II-го розділу	24.02.2020	Виконано
Підготовка III-го розділу	20.03.2020	Виконано
Завершення написання роботи	13-17.04.2020	Виконано
Передзахист дипломних робіт	27- 30.04.2020	Виконано
Здача готової роботи	01-02.06.2020	Виконано

Здобувач _____ / _____ Івануш Т.А. _____ /
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник _____ / _____ Гуткевич С.О. _____ /
(підпис) (прізвище та ініціали)

Анотація

Дипломна робота на тему : «Харчова промисловість як пріоритетна галузь економіки». Виконала студентка МЕ 4-9 Івануш Тетяна Анатоліївна. Керівник роботи професор, кандидат економічних наук Гуткевич Світлана Олександрівна.

Бакалаврська робота складається зі титулки, завдання, анотації, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу , загальних висновків, списку використаної літератури та додатків. Загальний об'єм складає 74 сторінки, а також включає 8 рисунків та 7 таблиць.

В першому розділі аналізовано основи економічного розвитку, де визначено сутність економічних категорій, таких як пріоритет, орієнтир, привабливість, дана оцінка показниками ефективного розвитку галузі та визначено основні проблеми розвитку харчової промисловості. В другому розділі аналізовано розвиток харчової промисловості, проведено розрахунки та дана оцінка стану залучення іноземних інвестицій в галузь. В третьому розділі визначено перспективи розвитку галузі, основні напрями та сформована концепція ефективного розвитку. В дипломній роботі представлені висновки по аналізу харчової промисловості як пріоритетної галузі.

Ключові слова : харчова промисловість, галузь, агропромисловий комплекс, пріоритетність, інвестиції, іноземні інвестиції, розвиток економіки.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1.ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ	9
1.1.Пріоритети, привабливість та орієнтири інвестування.....	9
1.2. Показники оцінки ефективного розвитку галузі	14
1.3. Проблеми розвитку харчової промисловості	17
Висновки до розділу 1	22
РОЗДІЛ 2.АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ	24
2.1. Розвиток галузей харчової промисловості	24
2.2. Оцінка динаміки надходжень іноземних інвестицій у харчову промисловість	35
Висновки до розділу 2	43
РОЗДІЛ 3.ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ... ..	44
3.1. Основні напрями розвитку харчової промисловості.....	44
3.2. Концепція розвитку харчової промисловості	56
Висновки до розділу 3	63
ВИСНОВКИ.....	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	66

ВСТУП

Актуальність теми. Харчова промисловість є однією із пріоритетних галузей економіки України, так як вона забезпечує продовольчу безпеку нашої держави та формує її експортного-імпортний потенціал. Україна входить до першої десятки країн світу за показниками виробництва окремих видів зернових і зернобобових культур, цукрових буряків та цукру, соняшнику і соняшникової олії, картоплі, окремих видів плодоовочевої продукції, молока та деяких молочних продуктів, меду.

В структурі харчова промисловість має близько 20 галузей, які формують її спеціалізацію. Основними серед яких є такі : олійно-жирова, цукрова, молочна, хлібопекарська, кондитерська, м'ясна, лікєро-горілочна, виробництво безалкогольних напоїв, тютюнова, рибна тощо.

Як пріоритетна галузь вона має такі особливості :

- продукція, що виробляється харчовими підприємствами, відноситься до товарів першої необхідності, а тому користується постійним попитом;
- галузь має тісні інтегральні зв'язки із сільським господарством;
- ринок продовольства характеризується значною ємністю, що робить харчову промисловість достатньо привабливою для інвестицій.

В експортній діяльності країни важливе значення має продукція харчової промисловості, а саме : олія, овочі, коренеплоди, риби і ракоподібні, тютюн, молоко і молочні продуктів, яєць, меду, продуктів із зернових культур, алкогольних і безалкогольних напоїв, оцту та ін.

Важливість харчової промисловості полягає в забезпеченні населення якісними продуктами. Для цього необхідні умови для модернізації матеріально-технічної бази, забезпеченні її якісною сировиною і виробництвом продукції високої якості для населення. Фінансова діяльність галузі має вплив на надходженнях до бюджету від реалізації продукції на ринках.

Розвиток харчової промисловості, як пріоритетної галузі економіки потребує як власних так і запозичених джерел фінансування. Сировинну базу для харчової промисловості забезпечує сільське господарство, що впливає на результат її виробництва. Із переробленої сільськогосподарської продукції 85% як сировина поступає до харчової промисловості та її підприємств. Тобто основна галузь, що переробляє сільськогосподарську сировину і є головним інтегратором АПК - це харчова промисловість, яка виробляє близько 16,3% продукції промислового виробництва України. Модернізація матеріально-технічної бази, висока якість товарів, попит та пропозиція на продукцію впливають на її конкурентоспроможність.

Всі ці питання визначають актуальність вибраної теми бакалаврської роботи.

Метою бакалаврської роботи є аналіз та розробка концепції ефективного розвитку харчової промисловості як пріоритетної галузі економіки.

Об'єктом є харчова галузь України.

Предметом є аналіз харчової промисловості як пріоритетної галузі.

Досягнення зазначеної мети зумовило необхідність постановки і вирішення наступних **завдань**:

- розглянуто категорії пріоритету, привабливості та орієнтирів;
- визначено показники і методи ефективності діяльності галузі;
- визначено проблеми розвитку харчової промисловості;
- надано оцінку розвитку галузей харчової промисловості;
- дана оцінка динаміки надходження іноземних інвестицій у харчову промисловість;
- визначено основні напрями розвитку харчової промисловості;
- розроблено концепцію розвитку харчової промисловості.

Методи аналізу: монографічний, порівняльний, статистичний: табличний, графічний, абстрактно-логічний метод.

Інформаційна база: законодавчі та нормативно-правові акти України, статистична інформація Державного комітету статистики України, дані Міністерства економіки, торгівлі та сільського господарства України, монографії, підручники, навчальні посібники, наукові статті.

Структура дипломної роботи: виконана на 74 сторінках, та складається зі титулки, завдання, анотації, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаної літератури та додатків.

РОЗДІЛ 1

ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

1.1. Пріоритети, привабливість та орієнтири інвестування

Харчова галузь являє собою головну галузь для розвитку інвестування. Вона розвивається за рахунок власних та зпозичених коштів, адже залучення різних джерел фінансування створюють нові виробничі потужності, імпортуються новітні технології та збільшується кількість робочих місць.

Для інвестора об'єкт інвестування визначається такими економічними категоріями, як орієнтири, пріоритети і привабливість. Пріоритет, як наукова економічна категорія, позначає переважне, головне за часом значення, положення, право. Орієнтири відповідають визначенню спрямованості інвестицій. В інвестиційному процесі важливо правильно визначити пріоритетність і привабливість об'єктів інвестування. Інвестори орієнтуються на привабливі і пріоритетні об'єкти інвестування, різні по ступені їхньої економічної значимості в регіонах країни [3] .

В агропромисловому комплексі до складу якого входить харчова промисловість, сільське господарство тощо, основними орієнтирами є засоби виробництва від якості використання яких залежить ефект інвестування.

Пріоритетність галузей економіки визначається їх спрямованістю на забезпечення потреб суспільства у конкурентоспроможній, якісній та екологічно чистій продукції, яка сприяє розвитку виробничого та експортного потенціалу та створенню нових робочих місць.

Привабливість інвестицій створює умови для модернізації господарського комплексу, впровадження винаходів, пов'язаних з технічним прогресом, підвищення якісних та кількісних показників господарської діяльності як на загальнодержавному, так і регіональному рівнях і конкретних суб'єктів, зокрема.

Нами проведені аналіз основних категорій , які характеризують конкурентоспроможність харчової промисловості (рис.1.1).

Рис. 1.1. Приорітет, орієнтир, інвестиційна привабливість для інвестора.

Джерело : складено на основі джерела [4].

Згідно Закону «Про інвестиційну діяльність (1991)» - інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект. А під

інвестиційною діяльністю визначають сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій. Суб'єктами (інвесторами і учасниками) інвестиційної діяльності можуть бути громадяни і юридичні особи України та іноземних держав, а також держави. Об'єктом інвестиційної діяльності є харчова промисловість України [25].

Нами проведений аналіз джерел, які сприяють інвестиційній діяльності, а саме :

- власні фінансові ресурси - це прибуток, амортизаційні відрахування, відшкодування збитків, стихійного лиха, грошові нагромадження і заощадження громадян, юридичних осіб тощо;
- позичкові кошти – це облігаційні позики, кредити тощо;
- залучення коштів інвестора – це кошти, одержані від продажу акцій, пайові та інші внески громадян і юридичних осіб.

Як джерело залучення інвестицій, нами розглянуто прямі іноземні інвестиції. За визначенням Міжнародного валютного фонду (МВФ) це закордонні інвестиції, величиною у понад як 10 відсотків статутного капіталу, що дає право на участь в управлінні підприємством.

Найбільш точне і повне визначення іноземних інвестицій представлено у Законі України «Про режим іноземного інвестування» в якому іноземні інвестиції визначаються як «цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту» [2] .

Для ефективного інвестування суб'єкту важливо визначити привабливість та пріоритетність об'єкту інвестування. Як показав аналіз, інвестор визначає орієнтири, за тим розглядає привабливість об'єкту і приймає рішення про його пріоритетність.

Аналіз інвестиційної привабливості на макрорівні визначають на основі таких факторів:

- загальні, що характеризують інвестиційний клімат країни. Це політична і фінансова стабільність, правові гарантії захисту інтересів інвесторів, розвиток інвестиційної інфраструктури, розвиток ринкових відносин тощо;

- галузеві або по видах економічної діяльності, що визначають рівень капіталомісткості, оборотності і віддачі засобів, вкладених у визначений вид діяльності;

- територіальні, що характеризують наявність сировини, робочої сили, границі транспортного повідомлення, ринки збуту, клімат, природно-економічні умови виробництва;

- індивідуальні – це рейтингова оцінка, місце розташування, земельна площа, кадастрова оцінка земель, наявність виробничих потужностей, показники балансу суб'єкта підприємницької діяльності (прибутковості, ліквідності, стабільності), оцінка ризиків і інші фактори.

Пріоритетність об'єктів інвестування визначається на основі кількісних і якісних показників, що характеризує об'єкт інвестування при підготовці інвестиційного проекту. На основі розглянутих економічних категорій, а саме орієнтир, пріоритет та привабливість, розробляється інвестиційний проект в основі якого лежить бізнес-планування.

Бізнес-план – це документ в якому розкладаються етапи освоєння інвестування. Деякі автори, Гуткевич С.О., пропонують таку структуру інвестиційного плану (рис.1.2.). В основі бізнес – плану визначається ефективність об'єктів інвестування., пріоритетність яких визначається методом експертних оцінок. Перевагою використання експертного підходу є можливість адаптації показників і факторів, що вивчаються для потреб конкретних інвесторів або поглиблений аналіз привабливості певних галузей.

Використання рейтингового методу аналізу відбувається розрахунок основних показників, що характеризують пріоритетність об'єкту інвестування.

Рис.1.2. Структура бізнес – плану.

Джерело : [4].

Основними пріоритетами інвестування як показав аналіз на макрорівні є: галузеві, які забезпечують економічний ефект і конкурентоспроможність галузі; на мікрорівні пріоритетним є інвестування пов'язане з технологією виробництва готової продукції та вплив на її якість.

На основі визначення об'єктів інвестування, розробки і підготовки бізнес – плану і підготовки, визначають реальні об'єми інвестування, строк окупності, рівень ризику для резидента та реципієнта інвестиційної діяльності.

Інвестиційна привабливість визначається досягненням компромісу інтересів між інвестором і реципієнтом інвестицій. На мотивацію інвестора впливають політичні, економічні, виробничі, конкурентні, маркетингові, екологічні та інші фактори. Інвестиційна привабливість розглядається на рівні країни, галузі, регіону, підприємства. А привабливість кожного об'єкту визначається привабливістю всіх вище названих складових.

На основі аналізу визначається інвестиційна пріоритетність та основні такі напрями інвестування, що забезпечують певний рівень ефективності. Основними факторами вплив на формування привабливості галузей економіки є економічна стабільність і політична ситуація в країні, рівень розвитку банківської системи, розвиток транспортої інфраструктури, рівень заробітної плати, соціальна захищеність населення тощо.

Таким чином, для інвестора важливими економічними категоріями є орієнтування, пріоритетність та привабливість. В сучасних умовах розвитку економіки харчова промисловість є пріоритетною галуззю агропромислового комплексу для інвесторів.

1.2. Показники оцінки ефективного розвитку галузі

Розвиток галузей економіки визначається їх ефективністю. Ефективність - це економічна категорія, результативність якої виражена у співвідношенні корисних кінцевих результатів її функціонування до

витрачених ресурсів. На ефективність впливають внутрішні, зовнішні, економічні, правові, соціальні та інші чинники.

На ефективність впливають спеціалізація виробництва, матеріально-технічна база галузі, рівень кваліфікації кадрів, продуктивність їх праці, наукоємність галузі, якість та конкурентоспроможність продукції та галузі в основному.

Основним показником ефективності є прибуток. Він визначається за формулою :

$$\Pi = B - Z, \quad (1)$$

де B – обсяг виробництва, а Z – затрати на продукцію.

Цей показник пов'язаний з рівнем рентабельності. Рентабельність – це відносний показник прибутковості, що характеризує ефективність господарської та фінансової діяльності галузі тощо. Рівень рентабельності (P) визначається за формулою:

$$P = \Pi * 100 / B_v \quad (2)$$

де Π - валовий прибуток від реалізації (робіт, послуг); B_v - виробничі витрати на реалізовану продукцію (її виробнича собівартість). Для повнішої уяви про ефективність певного виду товарної продукції цей показник потрібно обчислювати з врахуванням витрат на її збут, зменшивши при цьому валовий прибуток на величину цих витрат і водночас збільшивши на них знаменник формули.

Розрахунки цих показників здійснюються за такою схемою:

1. Визначають ефективність затрат (спожитих ресурсів). Це відношення реалізованої продукції до витрат виробництва або відношення прибутку до витрат виробництва:

$$E_z = \Pi / B_v, \quad (3)$$

де П – прибуток від реалізації, Вв – витрати виробництва.

2. Економічна сутність продуктивності праці полягає в тому, що вона виражає співвідношення між кількістю виробленої продукції та затратами робочого часу. Продуктивність праці одного працівника (В) обчислюється як обсяг продукту (Оп), виробленого працівником (Р) за одиницю часу за формулою :

$$B=O_{\text{п}}/P \quad (4)$$

3. Показники ефективності використання основних засобів включають:

— фондівіддачу у вигляді об'єму реалізованої продукції на 1 грн середньорічної вартості основних засобів;

$$\Phi=\text{ЧД}/\text{СОЗ}, \quad (5)$$

де ЧД – це чистий дохід від реалізації продукції, СОЗ- середньорічна залишкова сума основних засобів.

—фондоозброєність як відношення середньої величини основних засобів у розрахунку на одного середньоспискового працівника:

$$\Phi_{\text{озбр}}=\text{ОФ}/\text{Чпвп} \quad (6)$$

де Чпвп – середньооблікова чисельність промислово-виробничого персоналу підприємства, ОФ - середньорічна вартість основних фондів.

При вивченні показників цієї групи потрібно враховувати рівень використання передової технології, структуру основних засобів і роль в їх загальній величині частки активної частини, рівень використання потужності станків, обладнання, а в торгівлі забезпеченість населення торговою площею в м2 на 1000 мешканців.

4. Показники ефективності використання поточних затрат. Сюди відносять, перш за все, ефективність виробничих (торговельних) затрат на

здійснення господарської діяльності: це виробнича і повна собівартість, їх частка в ціні продукції, обсяг реалізованої продукції на 1 грн затрат:

$$ПЗ = О / З, \quad (7)$$

де О – обсяг реалізованої продукції, З – затрати на 1 грн продукції.

Як показав аналіз показники ефективності можна поділити на абсолютні та відносні, які з одного боку характеризують харчову промисловість, економіку виробництва або процесу, а з іншого рівень забезпечення галузі матеріальними та нематеріальними ресурсами. На основі показників ефективності дається аналіз розвитку галузей економіки.

До економічних показників ефективності функціонування галузі відносяться такі показники:

- внесок галузі у формування ВВП країни і валового продукту регіонів;
- поповнення бюджетів регіонів і державного бюджету;
- прискорення оборотності товарів, скорочення часу обігу товарів [12].

Таким чином, основні показники, які характеризують ефективний розвиток галузі можна поділити на абсолютні та відносні відповідно. Основними показниками для ефективного розвитку галузі є дохід та рівень рентабельності.

1.3. Проблеми розвитку харчової промисловості

Харчова промисловість є привабливою та пріоритетною галуззю для інвестицій. Як показав аналіз, основна мета - це забезпечення населення якісними продуктами харчування.

Розвиток галузі пов'язані проблемами економічного і соціального напрямку, а саме: матеріально-технічною базою; якістю сировини; недостатністю

кваліфікованих кадрів; рівнем конкурентоспроможності ; виходом на світовий ринок.

Харчова промисловість займає друге місце після чорної металургії, даючи більше 17% промислової продукції України. Харчова промисловість об'єднує понад 20 галузей, які виробляють продукти харчування. Основними серед них є цукрова, борошномельно-круп'яна, олійно-жирова, хлібопекарська, спиртова, плодоовочеконсервна, рибна, молочна, м'ясна, виноробна, кондитерська, пивоварна, тютюнова та ін.

На розвиток підприємств харчової промисловості суттєвий негативний вплив здійснює застаріла матеріально – технічна база, особливо на регіональному рівні, що призводить до росту цін на внутрішньому ринку, а високий рівень інфляції впливає на купівельну спроможність населення. Наслідком цього є падіння виробництва та реалізації продукції та орієнтація споживачів в першу чергу на купівлю товарів першочергової необхідності.

Розвиток харчової промисловості характеризується наявністю невирішених проблем, зумовлених негативними соціальними та економічними процесами, що стримують її розвиток, а саме: економічні – забезпечення стабільного та ефективного розвитку харчових підприємств; низький рівень технічного оснащення; низький рівень інноваційної діяльності, низький рівень забезпечення сировинною базою, недостатність інвестицій; відсутність взаємозв'язку між постачальниками сировини та підприємствами-переробниками для виготовлення продукції із високою доданою вартістю; соціальні – недостатність кадрів, невідповідність заробітної плати і умов виробництва , підготовка кадрів , покращення освітніх програм в закладах вищої освіти, створення лабораторій з новітнім обладнанням тощо.

Розвиток галузі характеризується різким зниженням технологічного рівня виробництва, спрацюванням знарядь праці, скороченням обсягів і асортименту продукції, погіршенням її якості, затуханням інвестиційного та

інноваційного процесів, витісненням вітчизняних харчових продуктів з внутрішнього й зовнішнього ринків продовольчих товарів, зменшенням обсягів надходження до бюджету та валютних надходжень у країну від експортних операцій галузі тощо.

В Україні ще не створено правової бази, необхідної для досягнення регіонами оптимальної економічної самостійності, немає чіткого розмежування повноважень між центральними та місцевими органами виконавчої влади й органами місцевого самоврядування з питань управління соціально-економічним розвитком регіонів. Слабкою є фінансово-економічна база багатьох адміністративно-територіальних одиниць. Усе це зумовлює необхідність вжиття цілеспрямованих заходів державної регіональної економічної політики, які б забезпечили ефективне регулювання процесів регіонального розвитку, узгодження дій центральних та місцевих органів виконавчої влади щодо структурної перебудови економіки країни та послідовного впровадження ринкових відносин.

Однією із основних проблем, що визначають розвиток підприємств харчової промисловості, є низький рівень їх інвестиційної привабливості. Інвестиційна привабливість визначається як загальна характеристика переваг і недоліків об'єкта інвестування. Дану категорію також пов'язують з багатофакторним розвитком інвестування в усіх його проявах, що визначаються інтегральною сукупністю критеріїв дієвості умов та факторів, забезпечують зацікавленість інвесторів до вкладення капіталу з метою його примноження і отримання економічного та соціального ефекту.

Інвестиційні процеси, спрямовані на оновлення виробництва з метою підвищення якості, конкурентоспроможності продукції й прибутковості. Це не лише важливий фактор забезпечення продовольчої незалежності України, виходу її на світовий ринок, а й формування ефективної структури агропромислового та промислового комплексів, зростання економічного й соціального розвитку та підвищення життєвого рівня населення.

Ресурсний потенціал харчової промисловості зумовлений цілим рядом чинників. До цього слід віднести неефективне використання виробничих ресурсів та інвестицій в результаті чого вітчизняна харчова промисловість характеризується надмірно високими рівнями працемісткості та низьким рівнем техніко-технологічного розвитку.

До чинників які загострили ситуацію з ресурсозабезпечення, відтворенням та оновленням ресурсного потенціалу харчової промисловості, відносять:

- недоліки в макроекономічній, зокрема, у фінансово-кредитній, ціновій, податковій, митній, інвестиційній, науково-технологічній та екологічній політиці щодо розвитку агропромислового виробництва, його перебудови;
- відсутність чіткої довгострокової політики щодо форм та методів державного управління та ефективної підтримки за рахунок пільгового кредитування та інвестування їх діяльності, в тому числі експортно-спрямованої;
- висока собівартість продуктів харчування, яка не дозволяє значній частині населення вживати продукти тваринного походження;
- обмежений асортимент продукції, низька технологія виробництва.

Ці та інші причини зумовили значне падіння обсягів виробництва харчових продуктів та зниження ефективності харчової промисловості. У переважній більшості підприємств харчової промисловості відсутні кошти, що призвело до того, що прискореними темпами зношуються їх основні засоби виробництва. Істотне погіршення стану матеріально-технічної бази підприємств харчової промисловості є наслідком падіння обсягів інвестицій в основний капітал, яке в свою чергу зумовлене зниженням платоспроможності, збитковістю та низькою ефективністю. Все це стало причиною значного падіння рівня забезпеченості технічної озброєності праці у харчовій промисловості.

Аналіз показав, що приріст виробництва харчової промисловості забезпечується шляхом формування сприятливого інвестиційного клімату, який дає змогу посилити зовнішні фінансові вкладення. Джерелами фінансування підприємств харчової промисловості є власні кошти, але цього недостатньо для підтримання економічного розвитку та стійкості діяльності підприємств харчової промисловості. Внаслідок цього, необхідно залучити інші джерела фінансування, такі як інвестиції. Підвищення ефективності вкладення капіталу в підприємства харчової промисловості пов'язане з потребою зміцнення матеріально-технічної бази, що дасть можливість виробляти продукцію високої якості.

Розвиток харчової промисловості показав, що значна частина інноваційних пропозицій у розвиток підприємств харчової промисловості залишається не реалізованою через низький рівень платоспроможності підприємств і їх слабку інвестиційну привабливість. У сукупності це вказує на необхідність розробки і впровадження механізмів підвищення інвестиційної привабливості для підприємств харчової промисловості.

Рациональне формування, відтворення та ефективне використання ресурсного потенціалу підприємств харчової промисловості можуть бути забезпечені тільки тоді, коли мають місце: по-перше, економічно доцільне співвідношення ресурсів праці та матеріально-технічної бази, насамперед основних виробничих фондів. По-друге, застосування прогресивних, високопродуктивних та екологобезпечних технологій. По-третє, розширення відтворення та оновлення всіх складових елементів ресурсного потенціалу, особливо матеріально-технічної складової. Чітко організоване, своєчасне та в достатній кількості матеріально-технічне забезпечення і висока якість матеріально-технічних основних засобів виробництва безпосередньо визначають результативність, ефективність та екологобезпечність функціонування підприємств харчової промисловості. А відтак і конкурентоспроможність продукції на внутрішньому та світовому ринках.

Водночас вона має повною мірою відповідати сучасним вимогам ведення виробництва і бути цілісно та структурно збалансованою. Нарощення ресурсного потенціалу агропромислового комплексу загалом і окремих його сфер на основі вкладення інвестиційних ресурсів, з одного боку, та більш ефективного використання ресурсів, з другого, спроможні забезпечити підвищення їх реальної віддачі, продуктивності праці, збільшення обсягів виробництва та виробництва якісної продукції. Ситуація в них у всіх відношеннях – соціальному, економічному, матеріально-технічному і екологічному – продовжує залишатися складною та багато в чому навіть загрозливою [16].

Таким чином, інвестиційна складова ресурсного потенціалу харчової промисловості повинна кількісно та якісно зростати. Саме останнє слід розглядати як гарантію продовольчої та важливий чинник економічної безпеки держави.

Висновки до розділу 1

На основі аналізу теоретичних основ розвитку економіки нами було визначено сутність основних економічних категорій для інвестора, а саме :
 - пріоритет, як наукова економічна категорія, позначає переважне, головне за часом значення, положення, право; - орієнтири відповідають визначенню спрямованості інвестицій. - інвестиційна привабливість це сукупність умов, що визначає вибір орієнтирів і пріоритетів інвестиційної діяльності.

Ефективність характеризується результатами діяльності галузей на основі абсолютних та відносних показників. Основними показниками ефективності розвитку галузі є : дохід та рівень рентабельності як на макро – так і на мікрорівні.

Основними пролемами харчової промисловості діляться на наш погляд на дві групи – економічні та соціальні : вихід на світовий ринок , застарілою

матеріально-технічна база; невідповідна якість сировини та недостатність висококваліфікованих кадрів.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

2.1. Розвиток галузей харчової промисловості

Харчова промисловість як вже відмічалось раніше є однією із пріоритетних галузей країни, яка забезпечує не тільки Україну, але і інші країни якісними продуктами харчової промисловості. Харчова промисловість має різні спеціалізації, які визначають виробництво визначених видів продукції. На ри.2.1. представлена схема основних галузей харчової промисловості.

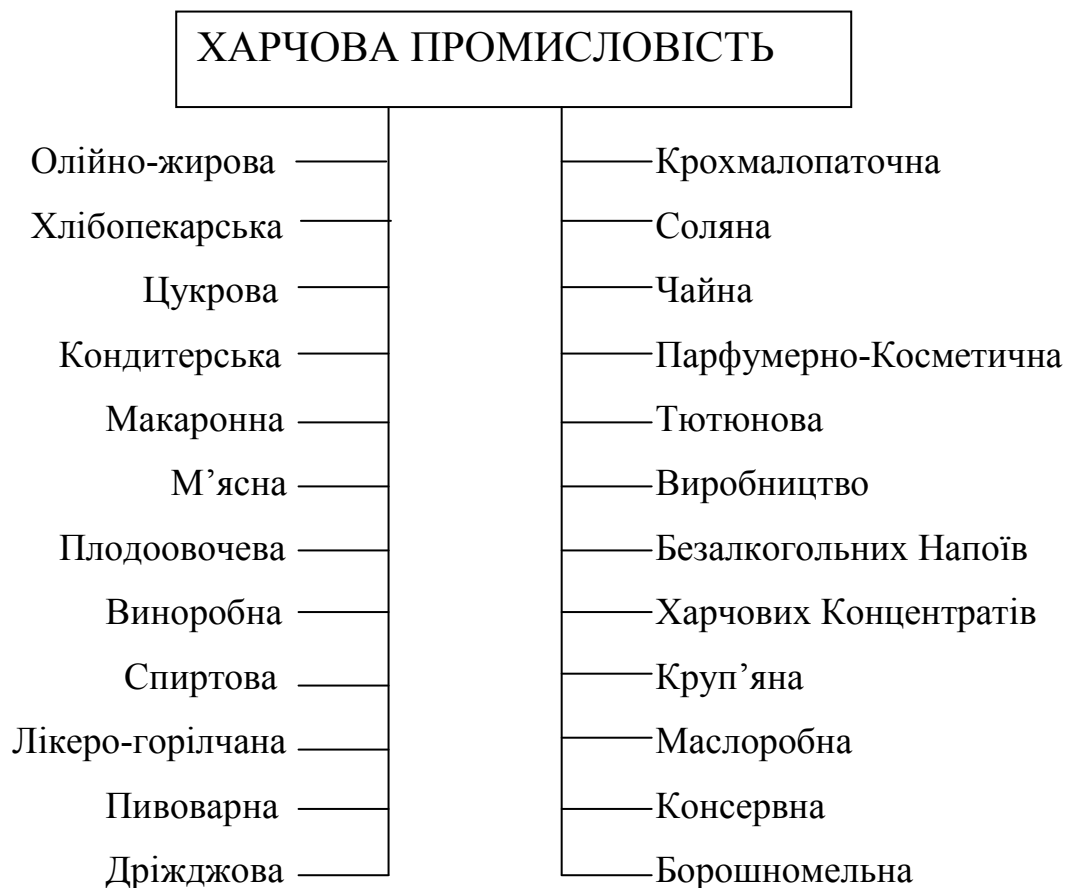

Рис.2.1. Схема основних галузей харчової промисловості

Джерело : складено на основі джерела [17].

Харчова промисловість забезпечує продовольчу безпеку нашої держави, формує її експортно – імпорتنий потенціал . Харчова галузь входить до складу агропромислового комплексу, об'єднує різні галузі, які виробляють більше 50 видів продукції. Пріоритетними галузями є борошномельно-круп'яна, цукрова, м'ясна, молочна, хлібопекарська, олійно-жирова, плодоовочева, спиртова, рибна, тютюнова. Більше, ніж інші галузі, харчова промисловість пов'язана із сільським господарством, оскільки одержує від нього сировину (зерно, цукрові буряки, молоко, картоплю, м'ясо) і повертає йому відходи.

Харчова галузь є важливою частиною агропромислового комплексу. До її складу входять галузі, підприємства яких виробляють продукти харчування, а також мило, тютюнову, парфумерно-косметичну продукцію та ін.

Нами був проведений аналіз обсягів реалізованої продукції за період 2017-2019 роки. В таблиці 2.1. представлені показники динаміки за видами продукції.

Таблиця 2.1

Динаміка обсягів реалізованої продукції 2017-2019 рр.

Вид продукції	Обсяг реалізованої продукції, грн..			Відношення 2017 до 2019 рр., (+/-)
	2017	2018	2019	
Харчові продукти, напої та тютюнові вироби	451114,8	504332,4	530505,1	79390,3
М'ясо та м'ясні продукти	62921,8	75160,6	76495,0	13573,2
Олія та тверді жири	115350	132746,4	133365,2	18 015,2

Продовження табл..2.1

Молочні продукти	51561,5	57638,6	60637,9	9 076,4
Хліб, хлібобулочні і борошняні вироби	30698,6	33733,7	37543,9	6845,3
Напої	46902,4	55394	61100,8	14198,4
Тютюн	23516,8	26207,9	26228,1	2711,3
Риба	3782,2	4853,6	5681,1	1898,9
Фрукти і овочі	13142,5	15680,6	18425,6	5283,1

Джерело : складено на основі джерела [17].

Аналіз динаміки показників обсягів реалізованої продукції показав , що найбільший обсяг реалізації продукції був у 2019 році. За 2019 рік перевищують реалізацію за 2017 рік харчові продукти на 62480,6 грн., а також окремі види продукції : олія та тверді жири на 18 015,2 грн.; м'ясо та м'ясні продукти - 13573,2 грн.; напої - 14198,4 грн.; молочні продукти - 9 076,4 грн.; хліб, хлібобулочні і борошняні вироби - 6845,3 грн. тощо.

Найбільший обсяг реалізації у 2017 році був у таких видах продукції: олія та тверді жири – 115 350 грн.; молочні продукти – 51 561,5 грн.; напої – 46 902,4 грн.; м'ясо та м'ясні продукти – 62 921,8 грн. За 2018 рік максимальний обсяг був - олія та тверді жири – 132 746,4 грн., м'ясо та м'ясні продукти – 75 160,6 грн., тютюн – 26 207,9 грн., молочні продукти – 57 638,6 грн. За 2019 рік найбільші обсяги получили : олія та тверді жири – 133 365,2 грн., м'ясо та м'ясні продукти - 76 495,0 грн., молочні продукти – 60 637,9 грн., напої – 61 100,8 грн.

Найменші обсяги за всі роки були в реалізації рибної продукції та виробництво фруктів і овочів. За 2017 – 2019 роки обсяги трималися в межах: риба - 3782,2 грн - 5681,1 грн.: фрукти і овочі - 13142,5 грн - 18425,6 грн.

Аналіз показав що за 2017 -2019 рік найбільше реалізується та спостерігається зростання в олійно-жировій галузі 115 350 грн – 133 365,2грн.

Для більш повнішої характеристики об'ємів виробництва нами розраховано показник темпу приросту за 2017 - 2019 рр.

Базисний абсолютний приріст (Δb) :

$$\Delta b = y_i - y_0 , \quad (7)$$

де y_i - звітний рік, а y_0 – базисний.

Нами проведені розрахунки зміни виробництв харчових продуктів :

По виробництву харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів приріст склав:

$$2018 = 504\,332,4 - 451\,114,8 = 53\,217,6 \text{ (грн.)}$$

$$2019 = 530\,505,1 - 451\,114,8 = 79\,390,3 \text{ (грн.)}$$

По виробництву м'ясо та м'ясних продуктів приріст становить :

$$2018 = 75\,160,6 - 62\,921,8 = 12\,238 \text{ (грн.)}$$

$$2019 = 76\,495,0 - 62\,921,8 = 13\,573,2 \text{ (грн.)}$$

По виробництву олії та твердих жирів :

$$2018 = 132\,746,4 - 115\,350 = 17\,396 \text{ (грн.)}$$

$$2019 = 133\,365,2 - 115\,350 = 18\,015,2 \text{ (грн.)}$$

По виробництву риби приріст склав :

$$2018 = 4853,6 - 3782,2 = 1071,4 \text{ (грн.)}$$

$$2019 = 5681,1 - 3782,2 = 1898,9 \text{ (грн.)}$$

За виробництвом фруктів та овочів приріст складає :

$$2018 = 15\,680,6 - 13\,142,5 = 2\,538,1 \text{ (грн.)}$$

$$2019 = 18\,425,6 - 13\,142,5 = 5\,283,1 \text{ (грн.)}$$

По виробництву молочної продукції приріст становить :

$$2018 = 57\,638,6 - 51\,561,5 = 6\,077,1 \text{ (грн.)}$$

$$2019 = 60\,637,9 - 51\,561,5 = 9\,076,4 \text{ (грн.)}$$

Виробництво хліба, хлібобулочних і борошняних виробів:

$$2018 = 33\,733,7 - 30\,698,6 = 3035,1 \text{ (грн.)}$$

$$2019 = 37\,543,9 - 30\,698,6 = 6845,3 \text{ (грн.)}$$

По виробництву напоїв приріст склав :

$$2018 = 55\,394 - 46\,902,4 = 8491,6 \text{ (грн.)}$$

$$2019 = 61\,100,8 - 46\,902,4 = 14198,4 \text{ (грн.)}$$

Виробництво тютюнових виробів :

$$2018 = 26\,207,9 - 23\,516,8 = 2691,1 \text{ (грн.)}$$

$$2019 = 26\,228,1 - 23\,516,8 = 2711,3 \text{ (грн.)}$$

Для більш точного аналізу обсягів виробництва нами було визначено темпи росту по виробництву харчових продуктів за 2017 – 2019 рр.

$$\text{Базисні } T_b = \frac{y_i}{y_0} \times 100, \quad (8)$$

де y_i – звітний рік, y_0 – базисний.

По виробництву харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів темп росту склав :

$$2018 = \frac{504\,332,4}{451\,114,8} \times 100 = 111,79 \text{ (\%)}$$

$$2019 = \frac{530\,505,1}{451\,114,8} \times 100 = 117,59 \text{ \%}$$

По виробництву м'ясо та м'ясних продуктів становить :

$$2018 = \frac{75\,160,6}{62\,921,8} \times 100 = 119 \text{ (\%)}$$

$$2019 = \frac{76495,0}{62\,921,8} \times 100 = 121 \text{ (\%)}$$

По виробництву олії та твердих жирів темп росту становить:

$$2018 = \frac{132\,746,4}{115\,350} \times 100 = 115 \text{ (\%)}$$

$$2019 = \frac{133365,2}{115\,350} \times 100 = 115,6 \text{ (\%)}$$

За виробництвом рибної продукції складає:

$$2018 = \frac{4853,6}{3782,2} \times 100 = 128 \text{ (\%)}$$

$$2019 = \frac{5681,1}{3782,2} \times 100 = 150 \text{ (\%)}$$

За виробництвом фруктів та овочів:

$$2018 = \frac{15\,680,6}{13\,142,5} \times 100 = 119 (\%)$$

$$2019 = \frac{18\,425,6}{13\,142,5} \times 100 = 140 (\%)$$

По виробництву молочної продукції темпи росту становлять :

$$2018 = \frac{57\,638,6}{51\,561,5} \times 100 = 111,8 (\%)$$

$$2019 = \frac{60\,637,9}{51\,561,5} \times 100 = 117,6 (\%)$$

Виробництво хліба, хлібобулочних і борошняних виробів:

$$2018 = \frac{33\,733,7}{30\,698,6} \times 100 = 109,8 (\%)$$

$$2019 = \frac{37\,543,9}{30\,698,6} \times 100 = 122 (\%)$$

По виробництву напоїв темп росту склав :

$$2018 = \frac{55\,394}{46\,902,4} \times 100 = 118 (\%)$$

$$2019 = \frac{61\,100,8}{46\,902,4} \times 100 = 130 (\%)$$

По виробництву тютюнових виробів складає :

$$2018 = \frac{26\,207,9}{23\,516,8} \times 100 = 111 (\%)$$

$$2019 = \frac{26\,228,1}{23\,516,8} \times 100 = 111 (\%)$$

Як показав аналіз в динаміці найбільші темпи приросту за 2017 -2019 рр. має олія та тверді жири - 17 396 грн - 18 015,2 грн., а найбільші темпи росту - риба - 128 % - 150 % та фрукти і овочі 119 % - 140 %.

Слід відмітити, що найбільше реалізації харчової продукції припадає на виробництво:

- м'яса та м'ясних продуктів;
- олії та тваринних жирів ;
- напоїв ;
- тютюну тощо.

Як показав аналіз виробництва продуктів харчової промисловості в загальному обсязі промислової продукції вона складає 21%, а її частка у загальному обсязі ВВП- 5%.

Фінансові результати були найбільшими з :виробництва м'яса та м'ясних продуктів ; виробництва напоїв ; виробництва молочних продуктів ; виробництва тютюнових виробів; перероблення та консервування фруктів і овочів.

Експортною продукцією є : олія і тваринні жири, какао, шоколад та цукрові кондитерські вироби(шоколад та солодоші) ; перероблення та консервування риби; безалкогольних напоїв; мінеральних та інших вод , фруктів і овочів.

Як показав аналіз , за даними Держкомстату за 2018 рік реалізовано продукції виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів на суму 505,4 млрд. грн, що складає 20,2% в загальному обсязі реалізованої промислової продукції України. За цим показником галузь займала на перше місце серед всіх галузей промисловості.. Експорт продукції АПК у 2018 році склав майже 19 млрд доларів США або 39 відсотків у загальному обсязі експорту. Експорт продукції харчової промисловості досягнув у 2018 році позначки 9,4 млрд. дол. США, що в загальному обсязі продукції АПК складає 50,2% [19].

Пріоритетними в експорті та переробці продуктів займають: соняшникова олія, макуха та інші тверді відходи від видобування рослинних жирів та олій, крім відходів соєвої та арахісової олії, м'ясо та субпродукти домашньої птиці, тютюнова продукція, цукор, вироби з шоколаду, макуха та інші тверді відходи соєвої олії, кондитерські вироби з цукру 135, хлібобулочні, кондитерські вироби-, олія соєва, масло вершкове та інші жири вироблені з молока, олія зі свиріпи, ріпакова або гірчична-. Українська продукція вже представлена у більш ніж 170 Країнах (+ 50 країн за 7 років). Наприклад, експорт олії становив - 4,1 млрд. дол. США , м'ясо та

субпродукти домашньої птиці - 507 тис. дол. США, тютюнова продукція-341 тис. дол. США, цукор-217 тис. дол. США тощо.

Необхідно відмітити, що в 2019 році збільшились об'єми експорту в порівнянні з 2018 роком і становив 50,1 млрд дол. (табл.2.2.)

Таблиця 2.2

Порівняльний аналіз експорту та імпорту харчової продукції за 2018- 2019
рр.

Експорт		Імпорт	
Продукція	%, до попереднього року	Продукція	%, до попереднього року
зернових культур	+33,1%	їстівних плодів і горіхів, цитрусових	+27,7%
насіння і плодів олійних культур	+31,2%	овочів, коренеплодів	+99,9%
залишків і відходів харчової промисловості	+21,4%	риби і ракоподібних	+17,3%
жирів та олій тваринного або рослинного походження	+5,3%	Тютюну	+17,9%
м'яса і субпродуктів харчових	+10,2%	молока і молочних продуктів, яєць, меду	+59,2%
тютюну	+9,8%	продуктів із зернових культур	+30,7%
їстівних плодів і горіхів, цитрусових	+13,8%	алкогольних і безалкогольних напоїв та оцту	+8,8%
продукції борошномельно-круп'яної промисловості	+15,0%	-	-

Продовження табл.2.2

продуктів переробки овочів, плодів	+11,4%	-	-
--	--------	---	---

Джерело : джерело [20].

Нами проведений порівняльний аналіз галузей харчової промисловості, який показав, що збільшення обсягів експорту пов'язані з ростом виробництва продукції, яку ми експортуємо.

Загалом експортною продукцією агропромислового комплексу, в тому числі харчової промисловості є такі продукти : зернові культури; насіння і плодів олійних культур; залишків і відходів харчової промисловості ; жирів та олій тваринного або рослинного походження; м'яса і субпродуктів харчових ; тютюну ; їстівних плодів і горіхів, цитрусових; продукції борошномельно-круп'яної промисловості ; продуктів переробки овочів, плодів та ін.

Власне імпорт товарів збільшився на і склав 60,8 млрд дол. Збільшення імпортних надходжень у 2019 році відбулось у продукції агропромислового комплексу та харчової промисловості у тому числі: їстівних плодів і горіхів, цитрусових ; овочів, коренеплодів ; риби і ракоподібних ; тютюну ; молока і молочних продуктів, яєць, меду ; продуктів із зернових культур; алкогольних і безалкогольних напоїв та оцту .

На рис.2.1. представлено експорт товарів , 2019 рік:

- продукції АПК та харчової промисловості ;
- продукції металургійного комплексу ;
- продукції машинобудування ;
- мінеральним продуктам .

Найбільшу частку в структурі експорту товарів займає продукція агропромислового комплексу , в тому числі харчової промисловості – 44%.

Рис.2.1. Структура товарів в експорті за 2019 рік.

Джерело : складено на основі джерела [20]

Нами проведений аналіз країн експортної діяльності України. Основними торговельними партнерами України являються країни ЄС – Польща, Франція, та Китай тощо. Питома вага цих країн у зовнішньоторговельному обороті товарів і послуг України за підсумками 2019 року становила 40,1%. Експорт товарів до країн ЄС зріс і становив 20,8 млрд дол. Імпорт товарів збільшився і склав 25,0 млрд дол.

Наприклад зовнішньоторговельний оборот товарів і послуг з Китаєм у 2019 році збільшився та склав 13,2 млрд дол. Експорт товарів і послуг збільшився на і становив 3,8 млрд дол. Імпорт товарів і послуг збільшився і склав 9,4 млрд дол. Сальдо торгівлі товарів і послуг склалося від’ємним у сумі 5,7 млрд дол. та погіршилось на 168,0 млн дол. у порівнянні з показниками 2018 року [20].

З США у 2019 році зовнішньоторговельний оборот товарів і послуг збільшився і становив 6,0 млрд дол. Експорт товарів і послуг збільшився і

склав 2,2 млрд дол. Імпорт товарів і послуг збільшився і становив 3,8 млрд дол. Сальдо торгівлі товарами і послугами склалося від'ємним у сумі 1,6 млрд дол. та погіршилось у порівнянні з показниками 2018 року на 281,3 млн дол. Зовнішньоторговельний оборот товарів і послуг у 2019 році збільшився і становив 5,7 млрд дол. Експорт товарів і послуг збільшився на і склав 2,8 млрд дол. Імпорт товарів і послуг збільшився і становив 2,9 млрд дол. Сальдо товарів і послуг склалося негативним у сумі 95,2 млн дол. проти позитивного 406,6 млн дол. у 2018 році [20].

Нами визначено формулу індексного аналізу .В основі цього аналізу лежить ланцюговий індекс, що визначається за формулою (рис. 2.2). :

$$I = g_n \div g_{n-1} \quad (4)$$

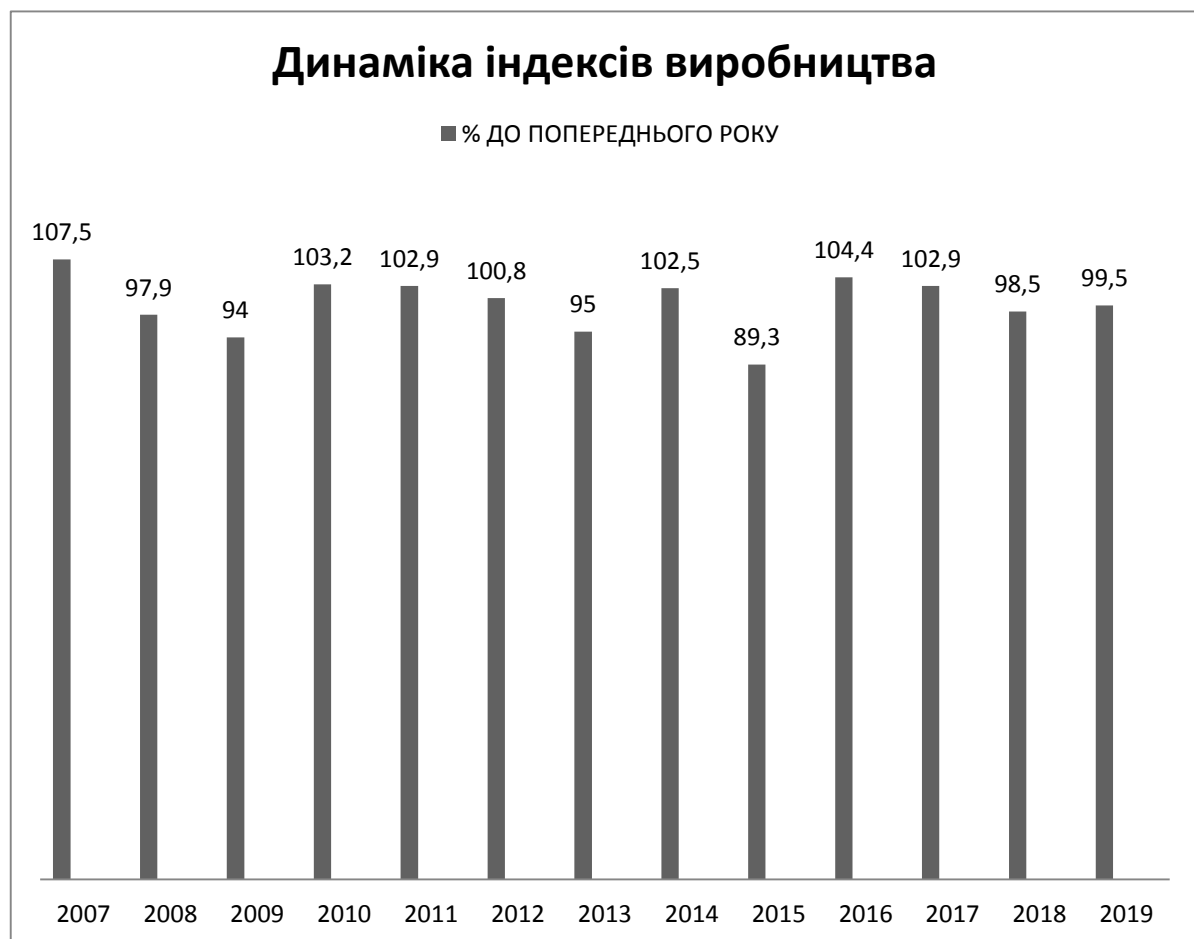

Рис.2.2. Динаміка індексів виробництва продукції харчової промисловості за 2007–2019 рр

Джерело : [17].

Проведений аналіз динаміки індексів виробництва продукції харчової промисловості за 12 років показав, що незначне відхилення по рокам. З 2007 по 2019 рік максимальний індекс обсягу виробництва харчової продукції склав у 2007 році – 107,2. Мінімальний індекс становив 89,3 у 2014 році.

По видам продукції найбільш енергоємними в харчовій промисловості є виробництво хліба та хлібобулочних виробів, кондитерських виробів, цільномолочної продукції, консервів м'ясних, молочних та плодоовочевих, олії, ковбасних виробів, борошна і крупи, масла тваринного, сирів, спирту етилового та іншої продукції. На якість продукції перш за все впливає :

- якість сировини;
- стандарти виробництва;
- вивчення міжнародного досвіду;
- фінансування галузі;
- попит та пропозиція продукції;
- зниження купівельної спроможності населення;
- забезпечення конкурентоспроможності тощо.

Таким чином, аналіз показав, що харчова промисловість є однією із пріоритетних галузей економіки України, яка забезпечує експортно – імпорتنний потенціал країни та потребує матеріального перенасичення для виробництва якісної продукції та конкурентоспроможності галузі. Основними галузями, які становлять значиму частку в експорті харчової промисловості, є цукрова, м'ясна, млинарська, круп'яна, виноробна, молокопереробна, консервна та ін.

2.2. Оцінка динаміки надходжень іноземних інвестицій у харчову промисловість

Аналіз показників надходження іноземних інвестицій характеризує харчову промисловість як пріоритетну галузь. Основними джерелами фінансування харчової промисловості є власні а запозичені кошти. Виходячи

з того, що харчова промисловість України є однією із пріоритетних вона є одним із найбільших реципієнтів інвестицій , обсяги яких за останні роки мають зростаючу динаміку.

На розвиток галузі, станом на 01.10.2018 року залучено 2763,9 млн. доларів США прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал), що складає 25,8% від обсягу прямих іноземних інвестицій у промисловість країни та 8,6% загального обсягу прямих іноземних інвестицій в економіку України [19].

Більшість інвесторів, перш ніж вкладати гроші в галузь визначають доцільність своїх вкладень, ефективність проекту та очікувану рентабельність інвестицій.

Таблиця 2.3

Групування підгалузей харчової промисловості України за рівнем інвестиційної привабливості

I. Підгалузі пріоритетної інвестиційної привабливості	- виробництво напоїв
II. Підгалузі високої інвестиційної привабливості	- виробництво м'яса та м'ясних продуктів - переробка та консервування овочів та фруктів - виробництво сухарів, печива, пирогів, тістечок тривалого зберігання
III. Підгалузі середньої інвестиційної привабливості	- виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалю - виробництво хліба і хлібобулочних виробів - виробництво молочної продукції та морозива - виробництво олії
IV. Підгалузі низької інвестиційної привабливості	- виробництво рибних продуктів - виробництво цукру

Джерело: Сформовано на основі джерела [24].

За період 2013-2018 років, спостерігається позитивна динаміка зростання обсягів випуску продукції та доданої вартості підприємств харчової промисловості, що відповідає тенденціям розвитку переробної промисловості України загалом. Потрібно наголосити, що наразі харчова промисловість потребує більший обсяг інвестицій та довгострокові вкладення.

Таблиця 2.4

Фінансові показники підприємств харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів

Роки	Дохід, млн.грн.	Прибуток, млн.грн.	Витрати, млн.грн.	Рентабельність, %
2018	589854,5	15537,2	574317,3	2,7
2017	548377,9	8896,3	539481,6	0,02
2016	462418,9	-7509, 5	469928,4	-1,6

Джерело: Сформовано на основі даних Державної служби статистики України[17].

Можна зробити висновок, що загальна тенденція розвитку галузі по-різному відбивається на результатах діяльності окремих її підприємств. Так, спостерігається як значне зростання прибутків на окремих підприємствах, так і значне їх зменшення на інших. Таким чином, суттєвим чинником розвитку та модернізації підприємств харчової промисловості є залучення іноземних інвестицій. Нажаль, через погіршення інвестиційного клімату та підвищення ризиків, вітчизняні підприємства стають менш інвестиційно привабливими для іноземних інвесторів. Показовим у цьому контексті є негативна динаміка зменшення обсягів зовнішніх інвестицій як в економіку України, так і в харчову промисловість зокрема.

Основними країнами-інвесторами у харчову промисловість України останніми роками є Кіпр, Нідерланди, Німеччина, Велика Британія, США та

ін. У структурі прямих іноземних інвестицій у виробництво найбільшу частку складають інвестиції у:

- виробництво напоїв;
- виробництво какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів;
- виробництво олії та тваринних жирів;
- виробництво молочних продуктів;
- перероблення та консервування плодів і овочів;
- виробництво тютюнових виробів;
- виробництво хліба, хлібобулочних і борошняних виробів;
- виробництво м'яса та м'ясних продуктів та ін [26].

Лідером із залучення іноземних інвестицій залишається США (Дод. А табл.2.5). Проте, найвищий приріст іноземного інвестування за останні 5 років є характерним для Японії, Франції, Австрії, Греції та Нідерландів [25].

Таблиця 2.6

Прямі інвестиції з країн світу в економіці України (2015-2019 рр.), млн.
дол. США

Країни	2015	2016	2017	2018	2019
Усього, у т.ч.	38 356,8	32 122,5	31 230,3	31 606,4	32 291,9
Кіпр	11 971,6	9 894,8	8 785,5	8 932,7	8 879,5
Нідерланди	6 887,3	6 090,3	6 028,4	6 395,0	7 060,9
Німеччина	2 110,6	1 604,9	1 564,2	1 682,9	1 668,2
Велика Британія	2 146,2	1 785,2	1 947,0	1 944,4	1 955,9
Австрія	1 351,5	1 152,6	1 099,9	1 038,8	1 005,6
Франція	1 341,9	1 299,1	615,6	723,4	636,0
Віргінські Острови (Брит.)	1 988,3	1 715,0	1 682,3	1 358,4	1 311,4
США	789,1	717,2	585,2	517,4	488,9
Швейцарія	1 391,7	1 391,0	1 436,9	1 515,9	1 540,7
Польща	708,0	679,4	509,1	571,3	593,9
Беліз	652,5	535,1	604,2	532,3	493,1

Джерело : Державна служба статистики України.

Для створення сучасної високорозвиненої індустрії харчування Україні необхідно капіталовкладення, що можливо реалізувати за рахунок як іноземних, так і внутрішніх інвестицій, амортизаційних відрахувань на відтворення виробничого потенціалу, банківських і податкових кредитів та інших джерел.

Рис.2.3.Динаміка інвестицій в харчову промисловість 2017 – 2019 рр.

Джерело: сформовано на основі даних Державної служби статистики України.

Аналізуючи динаміку інвестицій у харчову промисловість, можна сказати, що капітальні інвестиції мають тенденцію до зростання, а прямі іноземні інвестиції зберігаються на одному рівні зі незначним збільшенням грошових надходжень.. Таким чином, суттєвим чинником розвитку та модернізації підприємств харчової промисловості є залучення іноземних інвестицій.

Серед підгалузей харчової промисловості найбільші обсяги інвестицій надходять до виробництва олії та жирів, кондитерської галузі, виробництва

молочних продуктів, переробки фруктів та овочів. Протягом 2010–2018 рр. до підприємств галузі надходило в середньому 15,5% від загальних обсягів капітальних інвестицій у промисловість.

Таблиця 2.5

Динаміка прямих інвестиції в економіці України за видами економічної діяльності у 2019 році

Діяльність	2017 тис. дол.	2018 тис.дол.	2019, тис.дол.	Відношення 2019 до 2017рр, тис.дол.
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	2 785 120,5	2 778 048,5	2 844 335,0	59 234,5
Виробництво м'яса та м'ясних продуктів	27 992,4	16 483,2	21 257,8	- 7334,6
Перероблення та консервування риби, ракоподібних і молюсків	1 142,5	1 111,1	2 054,5	912
Перероблення та консервування фруктів і овочів	122 591,6	132 999,9	136 155,5	13563,9
Виробництво олії та тваринних жирів	425 064,8	466 752,0	537 382,1	112 317,3
Виробництво молочних продуктів	113 344,5	105 522,9	97 339,9	- 16004,6
Виробництво хліба, хлібобулочних і борошняних виробів	55 095,3	24 249,5	30 806,5	- 24 288, 8
Виробництво напоїв	975 582,8	955 492,8	992 262,5	15 679,7

Продовження табл.2.5

Виробництво тютюнових виробів	457 914,5	455 670,1	453 526,0	- 94 388,5
----------------------------------	-----------	-----------	-----------	------------

Джерело : Сформовано на основі даних Державної служби статистики України[17].

Аналіз динаміки надходжень прямих іноземних інвестицій в економіку України за видами економічної діяльності за 2017 – 2019 роки показав, що найбільший обсяг надходжень інвестицій були у виробництво харчових продуктів , напоїв та тютюнових виробів був у 2019 році і складав 2 844 335 тис.дол. Різниця надходжень за 2017 і 2019 роки складає 59 234,5 тис.дол.

Найбільше іноземних інвестицій у 2017 році надходило до таких виробництв :

- виробництво олії та тваринних жирів - 425 064,8 тис.дол.
- виробництво напоїв – 975 582,8 тис.дол.
- виробництво тютюнових виробів – 457 914,5 тис.дол.
- перероблення та консервування фруктів і овочів - 122 591,6 тис.дол.

Натомість найменше інвестицій отримувало перероблення та консервування риби, ракоподібних і молюсків всього 1 142,5 тис.дол.

Найбільший обсяг іноземних інвестицій у 2018 році надійшло до таких виробництв :

- виробництво олії та тваринних жирів - 466 752,0 тис.дол.
- виробництво напоїв - 955 492,8 тис.дол.
- виробництво молочних продуктів - 105 522,9 тис.дол.
- виробництво тютюнових виробів – 455 670,1 тис.дол.

Скоротилось надходження до переробки та консервування риби, ракоподібних і молюсків - 1 111,1 тис.дол. та виробництво хліба, хлібобулочних і борошняних виробів - 24 249,5 тис.дол.

За 2019 рік найбільше інвестицій надійшло до :

- виробництво олії та тваринних жирів - 537 382,1 тис.дол.
- виробництво напоїв – 992 262,5 тис.дол.
- виробництво тютюнових виробів – 453 526,0 тис.дол.
- перероблення та консервування фруктів і овочів - 136 155,5 тис.дол.

Мінімальний бсяг надходжень був до рибної промисловості всього - 2 054,5 тис.дол.

Для більш повного аналізу нами було визначено темпи приросту надходжень інвестицій в харчову промисловість за 2017-2019 роки :

Базисний абсолютний приріст (Δb) :

$$\Delta b = y_i - y_0, \quad (2)$$

де y_i - звітний рік, а y_0 – базисний.

По виробництву харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів темпи приросту надходжень інвестицій становить :

$$2018 = 2\,778\,048,5 - 2\,785\,120,5 = -6\,872 \text{ (тис.дол.)}$$

$$2019 = 2\,844\,335,0 - 2\,785\,120,5 = 59\,234,5 \text{ (тис.дол.)}$$

По виробництву м'яса та м'ясних продуктів склав:

$$2018 = 16\,483,2 - 27\,992,4 = -11\,509,2 \text{ (тис.дол.)}$$

$$2019 = 21\,257,8 - 27\,992,4 = -7\,734,6 \text{ (тис.дол.)}$$

По переробленні та консервування риби :

$$2018 = 1\,111,1 - 1\,142,5 = -31,4 \text{ (тис.дол.)}$$

$$2019 = 2\,054,5 - 1\,142,5 = 912 \text{ (тис.дол.)}$$

По переробленні та консервування фруктів і овочів темпи приросту становлять :

$$2018 = 132\,999,9 - 122\,591,6 = 10\,408,3 \text{ (тис.дол.)}$$

$$2019 = 136\,155,5 - 122\,591,6 = 13\,563,9 \text{ (тис.дол.)}$$

По виробництву олії та тваринних жирів :

$$2018 = 466\,752,0 - 425\,064,8 = 41\,687,2 \text{ (тис.дол.)}$$

$$2019 = 537\,382,1 - 425\,064,8 = 112\,317,3 \text{ (тис.дол.)}$$

По виробництву молочних продуктів складає :

2018 = 105 522,9 - 113 344,5 = - 7821,6 (тис.дол.)

2019 = 97 339,9 - 113 344,5 = - 16004,6 (тис.дол.)

По виробництву хліба, хлібобулочних і борошняних виробів склав :

2018 = 24 249,5 - 55 095,3 = - 30 845,8 (тис.дол.)

2019 = 30 806,5 - 55 095,3 = 24 288, 8 (тис.дол.)

Виробництво напоїв складає:

2018 = 955 492,8 - 975 582,8 = - 20089,4 (тис.дол.)

2019 = 992 262,5 - 975 582,8 = 15 679,7 (тис.дол.)

По виробництву тютюнових виробів приріст має значення:

2018 = 455 670,1 - 457 914,5 = - 2244,4 (тис.дол.)

2019 = 453 526,0 - 457 914,5 = - 94 388,5 (тис.дол.)

Виробництво інших харчових продуктів :

2018 = 550 225,1 - 538 448,7 = 11776, 4 тис.дол.

2019 = 501 857,5 - 538 448,7 = - 36 591 ,2 тис.дол.

Аналізуючи темпи приросту надходження інвестицій потрібно наголосити на негативні значення приросту. Різниця надходжень між 2019 і 2017 роках найбільша у виробництві тютюнових виробів – (- 94 388,5 тис.дол.), виробництво молочних продуктів - (- 16004,6 тис.дол.) тощо.

Висновки до розділу 2

Аналіз розвитку харчової промисловості показав, що харчова промисловість забезпечує продовольчу безпеку нашої держави, формує її експортно – імпорتنний потенціал . Харчова галузь об'єднує понад 20 галузей, що виробляють більше 50 видів продукції. Галузь є пріоритетною для суб'єктів інвестування, а основними джерелами фінансування харчової промисловості є власні а запозичені кошти. Виходячи з того, що харчова промисловість України є однією із пріоритетних вона є одним із найбільших реципієнтів інвестицій.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

3.1. Основні напрями розвитку харчової промисловості

На основі проведеного аналізу економічного розвитку та визначення пріоритетних об'єктів інвестування, нами визначено основні напрями розвитку харчової промисловості. Основною пролемою харчової промисловості є вихід на світовий ринок, яка зумовлена застарілою матеріально-технічною базою; невідповідною якістю сировини та відсутністю висококваліфікованих кадрів.

Нерозвинутість внутрішнього ринку, низький рівень конкурентоспроможності вітчизняного виробництва, послаблення державного управління національною економікою, зокрема її промисловим комплексом, протягом останніх двох десятиліть погіршують перспективи розвитку країни. Такий стан справ викликаний глибокими структурними диспропорціями - значна частка виробництва є матеріало-, енерго- та трудомісткою.

Харчова промисловість являється пріоритетною галуззю національного виробництва, від якої безпосередньо залежить економічний добробут українського народу та ефективний розвиток національного господарства країни. Зростаючий світовий та внутрішній попит на продовольство зумовлює розвиток харчової промисловості. Проте, сучасні соціально-економічні умови, в яких опинилась Україна, відзначаються появою нових загроз та викликів, що ускладнюють розвиток продовольчого виробництва, реалізацію та посилення його конкурентних переваг. Військово-політичний конфлікт на Сході України, анексія Криму та руйнування відпрацьованих зовнішньоекономічних зв'язків, з однієї сторони, та нові економічні умови й взаємовідносини з Європейським Союзом, відкриття світового ринку збуту, з іншої, - змінили вектор розвитку галузей харчової промисловості. Застосування інноваційних технологій,

перерозподіл міжнародного ринку збуту та інші зміни на світовому ринку, безумовно, впливають на розвиток ринків продукції харчової промисловості в Україні. Разом з тим, зменшення чисельності населення країни, економічна і політична криза особливим чином формують кон'юнктуру і кардинально відрізняють тенденції розвитку українського ринку від світового. Це зумовлює необхідність постійного наукового моніторингу та економічного аналізу розвитку харчової промисловості.

В Україні є всі об'єктивні передумови для створення високорозвиненої індустрії продуктів харчування, спроможної задовольнити внутрішні потреби в продовольстві та забезпечити значні валютні надходження від його реалізації на світовому ринку.

Розвиток харчової промисловості обумовлюється такими особливостями функціонування галузі: - тісна залежність від сировинної бази, тому вирішення проблем має відбуватися і в сільському господарстві; - високий попит на продукцію, оскільки харчові продукти є життєво необхідними; - галузь є інвестиційно привабливою.

Як показав аналіз розвитку харчової промисловості, високі обсяги інвестування, у порівнянні з іншими галузями, забезпечуються здебільшого великими корпораціями. Політика в цій галузі має бути спрямована і на розширення інвестиційного потенціалу малих та середніх підприємств. Важливим завданням є забезпечення підприємств галузі висококваліфікованою робочою силою, що пов'язано із ефективністю системи вищої освіти та підготовкою кадрів в країні. Створення сприятливих умов для навчання та виробничої практики студентів буде сприяти підвищенню кваліфікації майбутніх спеціалістів. Актуальною проблемою в сучасному глобалізованому світі є міграція робочої сили, яка має свій вплив на розвиток галузі. Система стимулювання та мотивації персоналу для є ефективною для утримання висококваліфікованих спеціалістів.

Продовольчий ринок і, відповідно, харчова промисловість, знаходяться під постійним впливом багатьох чинників: макроекономічних, техніко-технологічних, фінансових, інституційних, інноваційних та ін. Послаблення матеріально-технічної бази спричинило зменшення обсягів виробництва практично всіх видів продукції, що, у свою чергу, призвело до зниження обсягів закупівель сировини та виробництва підприємствам.

Харчова промисловість є експортно-орієнтованою галуззю, тому ще одним завданням має стати збільшення експортного потенціалу для розширення участі в світовому розподілі праці на ринку продовольства. За період 2006-2018 рр. показник зростання експорту агропромислової продукції становив в середньому 20 %. Перше місце Україна займає з експорту соняшникової олії, користується попитом на міжнародних ринках і вітчизняна кондитерська продукція, яка експортується здебільшого в товари близького зарубіжжя - Білорусію, Молдову. Одним з напрямів підвищення ефективності харчової промисловості науковці розглядають диверсифікацію виробництва, зокрема створення інтегрованих структур. Для таких структур характерний замкнений цикл виробництва - від вирощування, зберігання і переробки сировини до виробництва та реалізації готової продукції, що дозволяє їм отримати економію на витратах, раціонально управляти ресурсними, інформаційними потоками [31].

Модернізація підприємств харчової промисловості, відповідно до вимог Європейського Союзу потребує понад 10 млрд дол. інвестицій. Забезпечення стабільного позитивного приросту у харчовій промисловості потребує постійного техніко-технологічного оновлення підприємств та активізації інноваційної діяльності. Одними з найбільш вагомими причинами, що стримують інноваційний процес є:

- недостатність коштів на реалізацію інноваційних проектів;
- значні витрати на технічне обладнання і заробітну плату висококваліфікованому персоналу;

- відсутність швидкої окупності цих витрат ;
- невпорядкованість інноваційних та інвестиційних процесів.

Для створення сучасної високорозвинутої індустрії харчування країні необхідні капіталовкладення. Фінансування може здійснюватися за рахунок іноземних і внутрішніх інвесторів, амортизаційних відрахувань на відтворення виробничого потенціалу, банківських і податкових кредитів та інших джерел. Капітальні вкладення треба спрямовувати передусім у стратегічні галузі, зокрема в цукрову, олійножирову, плодоовочеконсервну, лікєро-горілчану, виноробну, соляну та інші, які можуть виробляти конкурентоспроможну продукцію для внутрішнього й зовнішнього ринків. З метою стимулювання економічної зацікавленості в інвестуванні харчової промисловості України доцільно на два-три роки впровадити систему пільгового оподаткування нових реструктурованих підприємств галузі, що сприятиме прискореному зростанню обсягів виробництва високоякісних харчових продуктів.

Для подолання негативних тенденцій в розвитку харчової промисловості необхідно посилити державне регулювання ринкових відносин, підвищити ефективність використання ресурсів, надання державної допомоги. Держава може здійснювати регулювання ринку через цінову і кредитно-податкову політику, а також через створення відповідних умов для зміцнення матеріально-технічної бази господарств, удосконалюючи податкову систему і систему інших факторів регулювання ринку, з тим щоб посилити стимули до інвестицій і розвитку науково-технічного прогресу. Доцільно практикувати укладання ф'ючерсних контрактів, пільгове кредитування сільськогосподарських підприємств, забезпечення зустрічного продажу необхідних їм ресурсів за пільговими цінами.

Розвиток харчової промисловості - пріоритетний напрям економічної політики держави. Для стабілізації становища харчової промисловості необхідно:

1. Оновити матеріально-технічну базу, модернізувати виробництво, збільшити обсяги випуску конкурентоспроможної продукції й розширити її асортимент, активізувати роботу щодо залучення іноземних інвестицій та кредитів;

2. Забезпечити пріоритетність розвитку галузей здійсненням державної фінансово-кредитної підтримки підприємств за рахунок розширення видів кредитування.

3. Відновлення традиційних й освоєння нових зовнішніх ринки збуту.

Харчова промисловість, вважається пріоритетною галуззю завдяки короткому періоду окупності вкладених інвестицій і є лідером серед переробних виробництв, а це є основною привабливою особливістю для іноземного інвестора. В цілому протягом 2010-2019 рр. обсяг іноземних інвестицій у галузь зріс майже в два рази. На розвиток харчової промисловості нині залучено майже 3 млрд дол. іноземних інвестицій, що становить 18,4% від обсягу прямих іноземних інвестицій у промисловість країни та майже 6% загального обсягу прямих іноземних інвестицій в економіку України.

Загалом промисловість залишається технологічно відсталою, інституційно нерозвинутою, надто вразливою до кон'юнктурних коливань на світовому ринку. Необхідність структурного оновлення зумовлена орієнтацією обраної моделі розвитку національної економіки на інноваційний розвиток та міжнародну економічну інтеграцію. Основним завданням є відтворення вітчизняного промислового комплексу шляхом його структурної перебудови і масштабної системної модернізації виробництва відповідно до сучасних вимог науково-технічного прогресу та постіндустріального розвитку. Галузева структура національної економіки має наблизитися до стандартів розвинутих держав світу.

Однією з основних причин повільної модернізації харчової промисловості є низький рівень концентрації інвестиційних ресурсів та

недостатній рівень кооперування з безпосередніми виробниками сільськогосподарської продукції. Формування вертикально інтегрованих агропродовольчих об'єднань дає можливість знизити значний спектр трансакційних витрат, спростити взаємовідносини купівлі-продажу сировини, напівфабрикатів та готових виробів, збільшити фінансування інноваційних розробок. Інтеграція харчових підприємств сприяє також розширенню товарного асортименту, збільшенню обсягів реалізації продукції, взаємній підтримці вітчизняних товаровиробників і більш результативному вирішенню соціальних питань.

Більше того, інтегровані агропромислові об'єднання, мають ряд переваг, які полягають у наступному:

- досягається поєднання виробництва сільськогосподарської сировини та її переробки в єдиному агропродуктовому ланцюзі;
- забезпечується цілісність технологічного ланцюга з виробництва кінцевих продуктів – готових харчових продуктів;
- зменшується залежність переробних підприємств від виробників сировини;
- збільшуються можливості програмування кількісних і якісних показників виробництва сировини, що відповідають вимогам переробних підприємств.

Створення інтегрованих підприємницьких структур дозволить зміцнити й збалансувати всі фази агропродуктового ланцюга, що унеможливить його поглинання транснаціональними корпораціями і в перспективі створить передумови для підвищення якості продукції, що виробляється, й масового впровадження інновацій як в управлінську діяльність, так і у виробничий процес.

Важливою складовою розширеного відтворення потенціалу харчової промисловості й підвищення рентабельності роботи підприємств даної галузі є формування оптових продовольчих ринків, що мають передбачати

підтримку малих підприємств і особистих селянських господарств. Основною метою формування оптових продовольчих ринків є створення стабільних каналів збуту продукції переробним підприємствам, які характеризуються сезонністю виробництва й відзначаються невисокими обсягами виробництва продукції [36].

Оновлена промисловість одночасно дасть можливість забезпечити розвиток національної економіки. Напрямами структурної модернізації промисловості є:

- відновлення пропорційного розвитку національної економіки, забезпечення провідної ролі промисловості, повномасштабного розвитку внутрішнього ринку шляхом постачання вітчизняної техніки, технологій, сировини, проміжної та кінцевої продукції;
- нарощування експортного потенціалу, пріоритетний розвиток вітчизняних підприємств - експортерів продукції високого ступеня переробки та виробників імпортозамінної продукції;
- здійснення кардинальної модернізації виробництва та розвиток наукоємних галузей, збереження та розвиток інтелектуального та науково-технічного потенціалу;
- створення замкнених циклів виробництва інноваційної продукції у базових галузях національної економіки;
- підвищення ефективності та конкурентоспроможності промисловості, зокрема її державного сектору;
- участь вітчизняних підприємств і організацій у проектах міжнародної кооперації;
- створення інноваційної продукції у наукоємних галузях для утвердження міжнародного іміджу України;
- диверсифікація галузей промисловості, розширення номенклатури кінцевої продукції високої якості;

- забезпечення програмного управління, розвитку інформаційного сектору для обслуговування промислових підприємств;
- запровадження постійного моніторингу внутрішнього ринку споживчих та інвестиційних товарів та розроблення плану заходів із розширення пропонування вітчизняних виробників на таких ринках;
- вдосконалення системи державної підтримки розвитку промисловості.

За таких умов модернізацію галузей харчової промисловості, орієнтованих на кінцевого споживача, можливо провести високими темпами і забезпечити швидко окупність інвестицій з метою подальшого залучення капіталу на довгостроковий період для розвитку інших галузей.

Прискорене розширене відтворення галузей харчової промисловості є однією з головних передумов подолання кризового стану та забезпечення сталого економічного розвитку. Забезпечити підвищення конкурентоспроможності української харчової промисловості на внутрішньому та зовнішньому ринках можливо лише за умови збалансованого використання ринкових та державних механізмів регулювання. Отримання доданої вартості й забезпечення належних обсягів та якості продукції харчової промисловості потребує постійного техніко-технологічного оновлення підприємств та залучення інвестицій. Ключовим завданням інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості є впровадження нових технологій виробництва та зберігання, які дають змогу створювати якісну й безпечну продукцію, а також виробництва альтернативних джерел енергії з продуктів і відходів харчової промисловості.

Вдосконалення виробничої та транспортно-складської інфраструктури, здійснення ефективного менеджменту, забезпечення відповідності структури продовольчого ринку структурі та потребам населення, належна митно-тарифна політика держави, розв'язання проблем ресурсного забезпечення також є чинниками стимулювання розвитку вітчизняної харчової промисловості. Подальший розвиток харчової промисловості потребує

перетворень, спроможних забезпечити підвищення конкурентоспроможності якості та ефективності виробництва харчової продукції.

Одним із пріоритетних напрямів вирішення проблем розвитку харчової промисловості є залучення іноземних інвестицій в галузь. Інвестиційна діяльність є важливою передумовою для розвитку національної економіки та підвищення рівня внутрішніх доходів країни.

Збільшення інвестиційних потоків в аграрний сектор, як показує передова світова практика, залежить від ефективності системи стимулювання інвестиційної діяльності, яка передбачає комплекс інституціональних передумов, фіскальних та фінансово-кредитних важелів стосовно підвищення зацікавленості інвесторів-резидентів та інвесторів-нерезидентів в нарощенні фінансування проектів розширення виробничих потужностей в сировинному та переробному сегментах АПК, а також стосовно впровадження сучасних технологій, в тому числі екологоорієнтованих, як в процес виробництва сільськогосподарської сировини, так і в переробно-харчові виробництва. Система стимулювання інвестиційної діяльності в аграрному секторі має бути зорієнтована на диверсифікацію форм, методів та інструментів інвестування через розбудову національного фондового ринку, що збільшить приплив портфельних інвестицій; впровадження угод державно-приватного партнерства, особливо в частині утилізації відходів сільськогосподарського виробництва та переробно-харчових виробництв агропромислового комплексу.

Залучення іноземних інвестицій є невід'ємною частиною розвитку національної економіки України, сприяючи її входженню у глобальне бізнес-середовище та підвищуючи інвестиційну привабливість. Так як показав аналіз харчова промисловість — один з найбільших реципієнтів інвестицій в економіку України.

. Приплив іноземних інвестицій необхідні для:

- забезпечення конкурентоспроможності продукції і підвищення її якості;
- структурної перебудови виробництва;
- створення необхідної сировинної бази для ефективного функціонування підприємств;
- вирішення соціальних проблем;
- відновлення основних виробничих фондів;
- підвищення технічного рівня праці і виробництва та ін.

Аналіз показує, що найбільш ефективні напрямки іноземних капіталовкладень у харчовій промисловості — реконструкція й технічне переоснащення виробництва. Це дає змогу в коротші строки, з меншими затратами, ніж при новому будівництві, оновлювати матеріально-технічну базу, освоювати нові потужності. Технічне переоснащення діючих підприємств передбачає встановлення нових машин і устаткування на діючих площах, впровадження автоматизованих систем управління і контролю, сучасних методів управління виробництвом, модернізацію і технічне переоснащення природоохоронних об'єктів, опалювальних і вентиляційних систем, підключення до централізованих джерел тепло- й електропостачання.

Щодо розширення діючих підприємств, то воно передбачає будівництво нових і збільшення потужностей діючих об'єктів на існуючих або прилеглих до них територіях. Реконструкція діючих підприємств зумовлює перебудову, пов'язану з удосконаленням виробництва і підвищенням його техніко-економічного рівня на основі науково-технічного прогресу. Реконструкція потребує комплексного проекту, який передбачає розширення виробничих потужностей, поліпшення якості та асортименту продукції (в основному без збільшення чисельності працюючих), поліпшення умов праці та охорони навколишнього середовища.

Рис. 3.1. Переваги та недоліки інвестицій

Джерело : [25].

При реконструкції можливі перебудова окремих споруд основного й допоміжного призначення, будівництво нових і розширення існуючих об'єктів з метою ліквідації диспропорцій у технологічних ланцюгах. Слід також передбачити впровадження мало- й безвідхідних технологій та гнучких виробництв; скорочення робочих місць; підвищення продуктивності праці; зниження матеріаломісткості виробництва й собівартості продукції; зростання фондівдачі та інших техніко-економічних показників діючого підприємства. Реконструкція, технічне переоснащення та розширення діючих підприємств можуть забезпечити збільшення виробничих потужностей, поліпшення якості продукції, підвищення ефективності виробництва.

Складнощі пошуку джерела фінансування можуть бути подолані, якщо використовувати два або більше каналу інвестиційних вливань, наприклад одночасно використовувати бюджетні кошти та видані банком під державну гарантію кредитні кошти. Одним із найсуттєвіших факторів, що сприяє припливові іноземних інвестицій у країну, є наявність ефективного, стабільного законодавства про іноземні інвестиції та зовнішньоекономічну діяльність. В Україні ж залишається невирішеною проблема забезпечення зарубіжних інвесторів інформацією про чинне законодавство стосовно іноземних інвестицій. Тексти законів та інструкцій недосяжні для ознайомлення.

Один із головних стратегічних напрямів стабілізації та прискорення розвитку харчової промисловості – знаходження джерел залучення інвестицій з урахуванням галузевих особливостей, прийняття ефективних управлінських рішень щодо розроблення й реалізації інвестиційних проектів, бо від масштабів та спрямування інвестицій залежить ефективність діяльності харчових підприємств.

Аналіз впливу іноземних інвестицій на економічний розвиток країни дає змогу підкреслити, що:

- прямі іноземні інвестиції можуть збільшити обсяг сукупного капіталу, а тому сприяти економічному росту. Однак необхідно, щоб іноземні інвестиції не витісняли відповідні суми національних капіталів унаслідок зростання конкуренції на ринках;

- сприяють економічному зростанню, якщо вони більш рентабельні чи прибуткові порівняно з національними капіталовкладеннями;

- внесок іноземних інвестицій у посилення економічного росту можливий тільки за наявності зв'язку між цими інвестиціями і рівнем кваліфікації трудових ресурсів.

Прямі іноземні інвестиції – основний канал передачі передової технології країнам, що розвиваються, і державам із перехідною економікою.

Таким чином, основними напрямками розвитку харчової промисловості, як показав аналіз є модернізація виробництва, залучення інвестицій, в тому числі іноземних та вихід на світовий ринок.

3.2. Концепція розвитку харчової промисловості

В основі запропонованої концепції лежить експортна стратегія України. Концепція – це система поглядів на певне явище; спосіб розуміння, тлумачення якихось явищ, основоположна ідея теорії, загальний її задум [47].

Нами для конкретизації основних напрямів розвитку харчової промисловості пропонується концепція в якій визначаються основні об'єкти ефективного розвитку.

Аналіз показав, що Україна має великий природо–ресурсний потенціал, який дозволяє ефективно розвивати її агропромисловий комплекс і насамперед сільськогосподарське виробництво і харчової промисловості. В сучасних умовах розвитку економіки основними статтями експорту країни є сировинна продукція та продукція первинної обробки.

Концепція для сектору харчової і переробної промисловості України охоплює період тривалістю 5 років. Це результат процесу консультацій між зацікавленими суб'єктами державного та приватного секторів і спрямована на вирішення визначених проблем, які обмежують експорт продукції. Для реалізації цілей концепції суб'єкти повинні узгоджувати свої дії, і використовувати всі ресурси для її реалізації через партнерство держави та приватним сектором.

В основі концепції вимоги до України як до конкурентоспроможного і надійного партнер, який відповідає потребам світового ринку та пропонує широкий асортимент якісної продукції харчової та переробної промисловості з високою доданою вартістю та з смаковими властивостями. Продукція харчової промисловості повинна відповідати потребам світового ринку. Асортимент продукції харчової та переробної промисловості має відповідати потребам партнерів.

В концепції визначено, що її пріоритетною частиною є розвиток харчової та переробної промисловості. По – перше, виробництво продукції цих галузей високої якості у взаємодії з стандартами ЄС. Передбачається експорт таких товарів В ЄС: кукурудзу, пшеницю, ячмінь, свіжі овочі та фрукти, м'ясо. Усі ці продукти обробляються в Україні. Для експорту необхідно враховувати :

1. Харчові інгредієнти (свіжозрізані та напівперероблені продукти) для приготування страв у будь-якому вигляді, консервовані продукти; свіжозрізані, заморожені та приготовлені овочі, сокові концентрати, пасти та інші продукти;

2. Асортимент готових харчових продуктів українського виробництва є доволі широким і охоплює солодощі, м'ясо птиці, напої, соняшникову олію, мед, соки, томатну пасту, консервовані овочі, молочні продукти тощо;

3. Органічні продукти можуть допомогти Україні знайти свою нішу на ринку завдяки зростаючому інтересу до органічних продуктів у світі. Сприятливі кліматичні умови та родючі землі можуть зробити Україну конкурентоспроможним виробником та експортером до країн Європи.

Ці продукти та інгредієнти експортуються, але ще є великий невикористаний потенціал для освоєння нових ринків, тому загальна задача концепції полягає у підвищенні доданої вартості української продукції завдяки модернізації ланцюга вартості (поглиблення переробки та маркетинг в окремих нішах ринку).

Зважаючи на велику розгалуженість сектору харчової і переробної промисловості і бажаючи ідентифікувати його нагальні проблеми, ми можемо ухвалити рамкову матричну структуру, яку можна застосувати для класифікації відповідних проблемних питань за типом продукції.

Основними цілями реалізації концепції є :

- по- перше, надання підтримки українським експортерам для реагування на світовий попит та збільшення своєї частки ринку; посилення присутності на існуючих та налагодження постачання продукції на нові ринки .Урядові органи та організації з підтримки торгівлі повинні розробити та реалізувати послідовну глобальну комунікацію для просування іміджу сектору харчової та переробної промисловості. Забезпечити підтримку використання його можливостей. Завдяки цьому, буде покращено міжнародний імідж українського сектору, а українські виробники будуть здатні визначати та реалізувати можливості. Просування іміджу якісних виробників продукції сектору вимагає відповідності цьому іміджу в реальності;

- по-друге, посилення конкурентоспроможності підприємств сектору через надання підтримки для удосконалення та диверсифікації асортименту їх продукції та послуг. Організації підтримки бізнесу (включно з організаціями, які підтримують науково–дослідну діяльність, інновації,

освітню діяльність, а також фінансові посередники та галузеві бізнес-організації) повинні надавати підтримку сектору, який повинен стати більш конкурентоспроможним та, що не менш важливо, залишатися таким у динамічному глобальному середовищі, яке характеризується дуже швидкими змінами технологій, ринкових трендів та смаків.

Важливим в концепції є вдосконалення стандартів якості продукції з ціллю підвищення конкурентоспроможності експортної продукції та підприємств. Необхідно формувати національну культуру якості на основі міжнародного досвіду і стандартів якості продуктів харчової промисловості.. Існує велика розбіжність між глобальними та внутрішніми українськими вимогами, яка перешкоджає експорту продукції сектору та спричиняє фрагментацію ринку.

В таблиці 3.1 нами пропонуються для порівняльного аналізу характеристика цільових ринків для експорту харчових продукції.

Таблиця 3.1

Цільові ринки для експорту

Цільові ринки	Продукція
ЄС, Великобританія, Японія, Китай, Західна Африка (Нігерія та Гана)	М'ясо птиці (0207) – упаковане м'ясо птиці, харчові продукти з м'яса птиці (шинка, ковбаси 1601,1602) Споживання м'яса птиці швидко зростає, і в Україні є можливості для нарощування поставок, уряд повинен докласти зусиль для відкриття доступу на нові.

Продовження табл.3.1

ЄС, Великобританія, Китай, Близький Схід	Яловичина (0201, 0202) – готові продукти (ковбаса, шинка 1601, 1602), традиційні копчені продукти з дотриманням спеціальних вимог (халяль, кошерні продукти) Споживання таких продуктів зростає в усьому світі, що може сприяти розвитку вітчизняного виробництва яловичини
ЄС, Великобританія, ОАЕ, Саудівська Аравія, Китай (солодкі ягоди), США та Канада (заморожені ягоди)	Ягоди (08) – упаковані свіжі ягоди, упаковані заморожені ягоди, фрукти Географія – період збору ягід в Україні відрізняється від зазначених регіонів; попит перевищує пропозицію, ця тенденція залишатиметься актуальною
ЄС, Великобританія, Гонконг, Африка, країни СНД, Азія	Свинина (0203) – готові продукти (ковбаса, шинка 1601, 1602), традиційні копчені продукти; упаковане м'ясо свині (це – традиційний сектор в Україні, один з найважливіших видів м'яса)
Азія (включно з Японією), Близький Схід та Північна Африка, Польща, Молдова, інші країни Східної Європи, США, Італія, Ірак	Твердий сир (0406) В Україні збільшуються потужності для виробництва сиру завдяки консолідації виробників. Наразі відповідний ринок характеризується попитом і конкурентоспроможними цінами українських виробників у порівнянні з виробниками з Австралії, Нідерландів, Китаю та США

Продовження табл.3.1

Японія, Німеччина, Великобританія, Малайзія, Австралія, Бангладеш, Ізраїль	Рослини медичного призначення (1511) та ароматичні рослини (масла та euphoriaoleum, ефірні олії) Японія має стратегічні плани диверсифікації своїх джерел постачання та відходу від китайських виробників
ЄС, Великобританія, Східна Європа, Ізраїль	Хлібопродукти/хлібобулочні вироби (заморожені круасани, хліб) Наявний попит у сегменті HORECA, який може споживати морожені хлібобулочні вироби з України за конкурентоспроможною ціною
Азія, Ізраїль, ЄС, Великобританія	Оброблені зернові культури (HS11) Зростання попиту на страви з вівсяними злаками
Азія, ОАЕ, Індія, Африка, ЄС, Великобританія	Борошно, борошно збагачене Залежить від конкретного ринку збуту

Джерело : [41].

Для розвитку харчової та переробної промисловості нами пропонуються такі напрями :

- концентрація продажів на кількох каналах збуту;
- поширення високих гігієнічних стандартів та стандартів безпечності харчових продуктів;
- розвиток культури споживання, яка базується на екологічних міркуваннях;
- зростання попиту на безпечні для здоров'я та органічні продукти [40].

Основними сировинними джерелами харчової промисловості і насамперед органічного виробництва в Україні є сільське господарство.

Головне значення має рослинництво, зернобобові культури. Велике значення мають культури: пшениця (за результатами 2018 року посівні площі 24%), соняшник (посівні площі - 21%); кукурудза (17% земель), ячмінь (посівні площі - 9% земель), соя (посівні площі - 6% земель) та ріпак (посівні площі - 4%). Разом посіви цих культур займають 81% сільськогосподарських земель в Україні.

Найближчим часом основними експортними продуктами будуть соняшникова олія (22% станом на кінець 2018 р.). також лідерами є пшениця та кукурудза (16% та 19% відповідно). Велике значення для експорту мають також соя, соняшковий шрот, ячмінь та м'ясо птиці. Експортний попит на цю продукцію є стимулом для зростання її виробництва.

В концепції розвитку пропнується щорічне зростання обсягу експорту на 3–4% як одну з ключових цілей для розвитку.

Цьому краще сприятимуть наступні пріоритетні кроки:

1. Збільшення внутрішнього сільськогосподарського виробництва для розкриття його експортного потенціалу (за умови дотримання норм безпечності харчових продуктів);
2. Забезпечення конкурентоспроможності української сільськогосподарської продукції через стимулювання технологічного переозброєння та модернізації підприємств з обробки сільгосппродукції, зокрема, шляхом надання необхідного обладнання кооперативам;
3. Сприяння розвитку галузевих асоціацій та спілок сільськогосподарських кооперативів і підвищення рівня їх відповідальності за формування та дотримання галузевих стосунків та за забезпечення якості та безпечності продукції їх учасників, зокрема, через створення регіональних торгових марок;
4. Створення системи координації економічних інтересів в рамках виробничих процесів, обробки та збуту;

5. Підтримка у запровадженні системи для спільного виводу української сільськогосподарської продукції на цільові міжнародні ринки;
6. Створення умов для глибокої переробки експортної продукції;
7. Створення ефективної інфраструктури ринку сільськогосподарської продукції та забезпечення кращого доступу виробників до налагоджених каналів продажу (зокрема, до мережі складів та елеваторів), а також розширення можливостей доступу індивідуальних фермерських господарств та середніх за розмірами фермерських господарств до врегульованого ринку сільськогосподарської продукції.

Основними групами експорту є зернові культури, жири та рослинна олія, насіння та плоди олійних культур. Наразі співвідношення між сировиною, готовими та обробленими продуктами у структурі експорту аграрної продукції складає 52/37/11, що свідчить про паритет сировини та продукції з різною глибиною обробки.

Важливим етапом концепції є інвестування харчової та переробної промисловості. Харчова промисловість на найближчі 5 років залишиться пріоритетною галуззю економіки для іноземних інвесторів.

Іноземні інвестиції будуть вкладатися з ціллю покращення якості і модернізації виробництва, але не в збільшенні об'ємів виробництва галузі. В галузі будуть переважати реінвестування, так як галузь є високоприбутковою.

Таким чином, запропоновані основні моменти розвитку експортної діяльності харчової промисловості дозволяють покращити її ефективність і буде сприяти пріоритетності цієї галузі в економіці країни.

Висновки до розділу 3

На основі проведеного аналізу нами визначено перспективні напрями розвитку харчової промисловості. Основними напрямками є : модернізація

матеріально- технічної бази, вивчення міжнародного досвіду та вихід на світовий ринок.

Запропонована концепція експортного розвитку харчової промисловості в якій визначені концептуальні методи розвитку харчової та переробної промисловості.

ВИСНОВКИ

Нами аналізовано харчову промисловість як пріоритетну галузь економіки України та зроблені наступні висновки :

Сутність таких категорій як орієнтир, пріоритет, та привабливість заключається в тому, що вони визначають об'єкти інвестування. Орієнтири відповідають визначенню спрямованості інвестицій. Пріоритет, як наукова економічна категорія, позначає переважне, головне за часом значення, положення, право. Інвестори орієнтуються на привабливі і пріоритетні об'єкти інвестування, різні по ступені їхньої економічної значимості в регіонах країни. Інвестиційну привабливість відображає ринок капіталу, економічні важелі якого можуть приводити до пожвавлення інвестиційних процесів в галузях. Оцінка ефективності харчової промисловості проведена на основі таких показників, як дохід. Цей показник пов'язаний з рівнем рентабельності. Рентабельність – це відносний показник прибутковості, що характеризує ефективність господарської та фінансової діяльності галузі тощо. Визначено основні проблеми, які зумовлені : застарілою матеріально – технічною базою, недостатністю кваліфікованих кадрів, недостатність інвестицій та вихід на світовий ринок

Розвиток харчової промисловості визначається динамікою надходження іноземних інвестицій, які є джерелом інвестування харчової промисловості. Об'єми надходжень у 2019 році склали - 2 844 335 тис.дол. Різниця надходжень за 2017 і 2019 роки складає 59 234,5 тис.дол.

Перспективи розвитку харчової промисловості визначені в концепції розвитку в основі якої лежить експортна стратегія України. Основними напрямками розвитку харчової галузі є : модернізація матеріально- технічної бази, вивчення міжнародного досвіду та вихід на світовий ринок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Investopedia. Foreign Direct Investment – FDI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.investopedia.com/terms/f/fdi.asp>.
2. Закон України «Про режим іноземного інвестування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/>.
3. Стратегія розвитку: інвестиційний вимір. Монографія / С.О.Гуткевич, М.І. Пугачов, Г.М.Завадських, О.Г.Занозовська/ за ред. проф. Гуткевич С.О. – Харків, 2016. – 162 с.
4. Гуткевич С.О., д.е.н., проф. зав.каф. міжнародної економіки Національний університет харчових технологій «Інвестиційний розвиток економіки: орієнтири і пріоритети».
5. Закон України «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць» » [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5205-17>
6. Навроцька Н.А. Пріоритети іноземного інвестування в економіку України / Н.А. Навроцька // Економічний простір. – 2012. – № 58. – с. 19 – 26.
7. Г. В. Козаченко, О. М. Антіпов, О. М. Ляшенко та ін. – Управління інвестиціями на підприємстві / К. : Лібра, 2004. – 368 с.
8. Носова О.В. Оцінка інвестиційної привабливості України: основні підходи»// Економіка і прогнозування – 2013. – № 3. – С. 119.
9. Дяченко М.І., О. М. Саковська // Формування інвестиційного клімату та інвестиційна привабливість регіону, 2016. - № 4. - С. 15-24.
10. М.І. Дяченко, О.М. Саковська // «Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики» всеукраїнський науково-виробничий журнал / Вінницький нац. аграрний ун-т. – Вінниця, 2016. – № 4(8). – С. 15-24.
11. Бланк І.А. Інвестиційний менеджмент : [навчальний курс] / І.А. Бланк. – К.: Ельга-Н, Ніка-Центр, 2011. – 448 с.,

12. Чернюк О.В. Пріоритетні галузі для іноземної інвестиційної діяльності в Україні», 2018 [Електронний ресурс] – Режим доступу: jrn1.nau.edu.ua/index.php/PPEI/.../228.
13. Показники оцінки економічної ефективності діяльності підприємства. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://studfile.net/preview/5474322/page:3/>
14. Ефективність функціонування галузей економіки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ekonomika/galuz_efektivnist_funktsionuvannya_ekonomiki
15. Гуткевич С. О. До питання регулювання інвестиційного процесу. Міжнародна економічна діяльність країни в глобальній економіці : матеріали наук. семінару. Київ : НУХТ. 2017. Вип. 12. Ч. 1. С. 4–6.
16. Белокоњева С.В. , Проблеми інвестування діяльності підприємств харчової промисловості України, ст.140, 2017.
17. Гуткевич С.О. Інвестування: теорія і практика. : Навчальний посібник. –К.: Вид-во Європ. Ун-ту.. -234 с
18. Трегобчук В. «Відтворення та ефективне використання ресурсного потенціалу АПК», ст.18, 2010..
19. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
20. Краснолуцька О.В. Аналіз функціонування та тенденцій організаційного розвитку харчової промисловості України., 2015, ст.54.
21. Розвиток харчової переробної промисловості за 2018 рік – [Електронний ресурс] – Режим доступу :<https://agro.me.gov.ua/ua/napryamki/prodovolstvo/pidsumki-diyalnosti-pidpriyemstv-harchovoyi-ta-pererobnoyi-promislovosti/rozvitok-harchovoyi-pererobnoyi-promislovosti-za-2018-rik>
22. Міністерство розвитку торгівлі, економіки та сільського господарства [Електронний ресурс] – Режим доступу

[https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=f65c0ef7-6705-4c45-](https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=f65c0ef7-6705-4c45-a700-)
a700-

9781528a2209&title=DovidkazovnishniaTorgivliaUkrainiTovaramiTaPoslugamiU
2019-Rotsi

23. Швець Ю.О., к.е.н., Бутенко А.А., Аналіз сучасного стану харчової промисловості України на внутрішньому та зовнішньому ринках, ст.70, 2018.

24. Проблеми та перспективи розвитку реальних секторів економіки України 2018р, додаток А. - [Електронний ресурс] – Режим доступу <https://ua.energy/wp-content/uploads/2019/12/Dodatok-A.pdf>

25. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. №1560-ХІІ зі змінами від № 3370-IV (3370-15) від 19.01.2006 // Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 22. — С. 184

26. Іноземні інвестиції в українській економіці. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2240:%20inozemni-investitsiji-v-ukrajinskij-ekonomitsi&%20catid=%208&Itemid=350

27. Шеке́ра С.С. Управління інвестиційною діяльністю підприємств харчової промисловості в умовах економічної нестабільності – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису, 2018р.

28. Аналіз інноваційної діяльності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://stud.com.ua/45010/investuvannya/kolektivni_dzherela_investuvannya

29. Харчова промисловість - [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://pidruchniki.com/10480304/geografiya/harchova_promislovist

30. Розвиток і розміщення харчової промисловості. [Електронний ресурс] – Режим доступу - <https://works.doklad.ru/view/kXnYLLH54vg/all.html>

31. Ясько А.Г. Критерії оцінки розвитку харчової промисловості України в умовах інтеграції ст. 10, 2016р.

32. Купчак П.М. Харчова промисловість України в умовах активізації інтеграційних та глобалізаційних процесів: монографія / П.М. Купчак ; за ред. доктора економічних наук, професора Л.В. Дейнеко, 2016.
33. Скопенко Н.С. Агропромисловий сектор : сучасний стан тенденції та перспективи розвитку / Економічний аналіз, 2018.
34. Закон України «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo kharchovykh produktiv» [Elektronnyi resurs]. –Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1602-18/page>
35. Пашнюк Л.О. Харчова промисловість України: стан, тенденції та перспективи розвитку / Л.О. Пашнюк // Економічний часопис –XXI, 2019.
36. І. І. Погоріла. Проблеми харчової промисловості України, ст. 13, 2018.
37. Афендікова В. І. Проблеми формування інтеграційних зв'язків в АПК у сучасних умовах/ В. І. Афендікова // Агросвіт.
38. Антоніна Гордійчук. Перспективи розвитку харчової промисловості прикордонного регіону, 2017 .
39. Закон України «Про затвердження Державної програми розвитку внутрішнього виробництва» [Електронний ресурс] – Режим доступу -- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1130-2011-%D0%BF>
40. Г.М. Калетнік, О.В. Коваленко, А.А. Брояка . Сучасні тенденції розвитку харчової промисловості та її місце в економіці держави , 2019.
41. Секторальна Експортна стратегія 2019–2023 - харчова і переробна промисловість України.
42. Ю. М. Лучечко. Стимулювання інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки України: диверсифікація методів та інструментів, ст.45, 2018.
43. Аналіз інноваційної діяльності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://stud.com.ua/45010/investuvannya/kolektivni_dzherela_investuvannya .

44. Аналіз інноваційної діяльності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://stud.com.ua/45010/investuvannya/kolektivni_dzherela_investuvannya. Ірина Хамутовська . Пріоритети залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України.
45. Прямі інвестиції (акціонерний капітал) в економіці України/з України за видами економічної діяльності. Державна служба статистики України. URL: <http://ukrstat.org>
46. Навчальний посібник до виконання дипломної роботи бакалавра для здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» освітньо-професійної програми «Міжнародна економіка»: навч. посіб./ за ред. С.О. Гуткевич , Київ : НУХТ, 2020. 36 с.
47. Словник іншомовних слів- 2020р.
48. О.Є. Пилипенко. Розвиток харчової промисловості України, 2017.
49. О.М. Ковалюк , О.В. Косинська Аналіз сучасного стану та особливості розвитку харчової промисловості України.,ст. 30 , 2019.
50. Новойтенко І.В. перспективи розвитку харчової промисловості в Україні / Новойтенко І.В. Слободян Н.Я., Малиновський В.В. // Глобальні та національні проблеми економіки: зб. наук. пр. / Миколаївський нац. у-т ім. В.О. Сухомлинського. – Миколаїв: видво Мик. нац. ун-ту, 2016. – Вип. 11. – С.460.
51. . Проблеми розвитку підприємств молочної промисловості України // Економіка. Управління. Інновації. — Вип. № 1 (16). — 2016.

ДОДАТКИ

Додаток А

Рис.3.1. Схема концептуальних напрямів розвитку харчової промисловості

Додаток Б

ЗАКОН УКРАЇНИ «Про інвестиційну діяльність»

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, № 47, ст.646)

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ**Стаття 1. Інвестиції**

Інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект.

{Частина перша статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1981-VIII від 23.03.2017}

Такими цінностями можуть бути:

кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери (крім векселів);

{Абзац другий частини другої статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4218-VI від 22.12.2011}

рухоме та нерухоме майно (будинки, споруди, устаткування та інші матеріальні цінності);

майнові права інтелектуальної власності;

{Абзац четвертий частини другої статті 1 в редакції Закону № 1407-IV від 03.02.2004}

сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навиків та виробничого досвіду, необхідних для організації того чи іншого виду виробництва, але не запатентованих ("ноу-хау");

права користування землею, водою, ресурсами, будинками, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права;

інші цінності.

Інвестиції, що спрямовуються на створення (придбання), реконструкцію, технічне переоснащення основних засобів, очікуваний строк корисної експлуатації яких перевищує один рік, здійснюються у формі капітальних вкладень.

{Частина третя статті 1 в редакції Закону № 1981-VIII від 23.03.2017}

Стаття 2. Інвестиційна діяльність

1. Інвестиційною діяльністю є сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій.

2. Інвестиційна діяльність провадиться на основі:

інвестування, що здійснюється громадянами, недержавними підприємствами, господарськими асоціаціями, спілками і товариствами, а також громадськими і релігійними організаціями, іншими юридичними особами, заснованими на колективній власності;

державного інвестування, що здійснюється органами державної влади за рахунок коштів державного бюджету, позичкових коштів, а також державними підприємствами та установами за рахунок власних і позичкових коштів;

місцевого інвестування, що здійснюється органами місцевого самоврядування за рахунок коштів місцевих бюджетів, позичкових коштів, а також комунальними підприємствами та установами за рахунок власних і позичкових коштів;

державної підтримки для реалізації інвестиційних проектів;

іноземного інвестування, що здійснюється іноземними державами, юридичними особами та громадянами іноземних держав;

спільного інвестування, що здійснюється юридичними особами та громадянами України, юридичними особами та громадянами іноземних держав.

{Частина друга статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1955-12 від 10.12.91, № 4218-VI від 22.12.2011; в редакції Закону № 1981-VIII від 23.03.2017}

3. Інвестиційна діяльність забезпечується шляхом реалізації інвестиційних проектів і проведення операцій з корпоративними правами та іншими видами майнових та інтелектуальних цінностей.

Інвестиційний проект - це комплекс заходів (організаційно-правових, управлінських, аналітичних, фінансових та інженерно-технічних), визначених на основі національної системи цінностей і завдань інноваційного розвитку національної економіки та спрямованих на розвиток окремих галузей, секторів економіки, виробництв, регіонів, виконання яких здійснюється суб'єктами інвестиційної діяльності з використанням цінностей відповідно до положень цього Закону.

Стаття 4. Об'єкти інвестиційної діяльності

Об'єктами інвестиційної діяльності можуть бути будь-яке майно, в тому числі основні фонди і оборотні кошти в усіх галузях економіки, цінні папери (крім векселів), цільові грошові вклади, науково-технічна продукція, інтелектуальні цінності, інші об'єкти власності, а також майнові права.